

**INSTITUTIONEN FÖR
GLOBALA STUDIER**

**En policyanalys av Sidas styrdokument
angående deras integrering av FN:s ramverk
Human Rights Based Approach**

Examensarbete i mänskliga rättigheter, 30 hp

VT 2019

Författare: Ebba Sandberg

Handledare: Lisbeth Segerlund

Abstract

Human rights became an important part of the development aid sector in 2003, due to the UN framework Human Rights Based Approach, HRBA. It is used across the sector, including within the Swedish state aid agency, Sida. However, some research claims that it lacks clear guidelines on how to integrate the framework and depending on how aid development actors understand human rights as agreements based on politics, ethics, laws or something else, they understand the HRBA-framework differently as well. That creates unclear understandings on the aid development actors actual meaning of their HRBA-integration. The aim of this study is therefore to critically analyze how Sida, has integrated HRBA in their policy documents. The theoretical framework for this study is a *post-structural perspective*, with a focus on *governance, power and reflexivity* and the used policy analysis is called “*What’s the problem represented to be?*”, *WPR*. The results of the analysis establish that Sida consider the framework HRBA as a foundation on international law, which connects to a *sovereign governance*. Their HRBA-integration show that both rights-holders (individuals) and duty-bearers (states) have, and should have the power to counteract human rights violations, however, duty-bearers should have the biggest responsibility. Non-discrimination and participation are further important power aspects of Sida’s HRBA-integration, especially for target groups like girls, women, people living in poverty or in another marginalised situation. However, no attention has been given in the policy documents on how to help non-citizens or how to deal with conflicting human rights. Sida claim that environmental and climate change issues should be addressed consistently, yet the subject is relatively unproblematized in their human rights based development aid policies.

Nyckelord: *mänskliga rättigheter, människorättsbaserat ramverk, statligt bistånd- och utvecklingssamarbete, Sida, policyanalys, ‘What’s the problem represented to be?’-metod.*

Key words: *human rights, human rights based approach, state aid, foreign aid, Sida, policy analysis, ‘What’s the problem represented to be?’-approach.*

Antal ord: 19 921

Innehållsförteckning

1. Inledande kapitel	1
1.1. Bakgrund.....	1
1.2. Problemformulering.....	2
1.3. Syfte och frågeställningar	3
1.4. Ämnets relevans till mänskliga rättigheter	5
1.5. Avgränsningar och begränsningar	5
1.6. Disposition	6
2. Tidigare vetenskaplig forskning.....	8
2.1. Normförändringen inom bistånd- och utvecklingsarbeten	8
2.2. Operationalisering av ramverket Human Rights Based Approach	10
2.3. Kritik gentemot ramverket Human Rights Based Approach	10
3. Teoretiskt ramverk	12
3.1. Poststrukturellt perspektiv	12
3.2. Samhällsstyrning, makt och reflexivitet.....	13
4. Metod	16
4.1. Datamaterial - Urvalsmetod och källor.....	16
4.2. Analysmetod	18
4.3. Analysens tillvägagångssätt.....	20
4.4. Metoddiskussion	25
4.5. Forskningsetisk diskussion	30
5. Analysresultat och diskussion	31
5.1. Analysfråga 1: Vilket utvecklingsproblem utgår Sidas människorättspolicys ifrån och hur är utvecklingsproblemet presenterat?.....	32
5.2. Analysfråga 2: Vilka samhälleliga faktorer ligger bakom innehållet i dessa styrdokument?	37

5.3. Analysfråga 3: Förekommer MR-diskursiva faktorer som har begränsat Sidas förståelse av HRBA och förekommer latent eller oproblematiserade budskap i styrdokumenten?	47
6. Avslutande kapitel.....	53
6.1. Slutsatser	53
6.2. Slutdiskussion.....	56
Referenser.....	59
Bilaga 1	64
Bilaga 2	69

Förkortningar

MR	Mänskliga Rättigheter
HRBA	Human Rights Based Approach
RBA	Rights Based Approach
Sida	Swedish International Development Cooperation Agency
WPR	“What’s the problem represented to be?”

Bibliografi över FN-dokument

UDHR	Universal Declaration on the Human Rights, 1947
ICCPR	International Covenant on Civil and Political Rights, 1966
ICESCR	International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights, 1966
DRD	Declaration on the Right to Development, 1986
VDPA	Vienna Declaration and Programme of Action, 1993

1. Inledande kapitel

1.1. Bakgrund

Utvecklingssamarbeten har konstruerats på olika sätt genom tiderna. De senaste decennierna har mänskliga rättigheter, MR, tagit en allt större plats och det är nu vanligt att utvecklingssamarbeten utformas genom ett av FN:s ramverk som kallas Human Rights Based Approach, HRBA (Broberg & Sano, 2018, s. 664). Enligt FN utgår ramverket HRBA från de mänskliga rättigheter som är uttryckta i FN:s internationella konventioner (HRBA Portal, 2019a). HRBA-ramverket används idag tvärssektoriellt inom utvecklingssamarbetssektorn, såväl inom statliga civilsamhällsorganisationer, internationella och lokala icke-statliga organisationer som inom EU. Det förekommer i lika stor utsträckning inom nationellt utvecklingssamarbete i det globala syd som internationellt (Broberg & Sano, 2018, s. 665). Även biståndsmyndigheten Sida, the Swedish International Development Cooperation Agency (2017) har integrerat HRBA i sin verksamhet. De har beslutat att all verksamhet, inklusive styrdokument, ska utformas genom det så kallade rättighetsperspektivet, vilket är den benämning som Sida (2017) använder för deras människorättsbaserade arbete. Sidans integrering av ett rättighetsperspektiv, HRBA, i dess styrdokument, är vad som kommer vara fokuset i denna studie.

Bistånd och utvecklingssamarbeten innehar ofta en maktaspekt på något sätt. Förr var utvecklingssamarbeten styrta med ett top-down-perspektiv, vilket skapade ett maktövertag till dem som beslutade om samarbetena (HRBA Portal, 2019a). Idag är målet med människorättsbaserade utvecklingssamarbeten att försöka utjämna denna obalans angående maktaspekten. Makt ska även ges alla individer som får sina mänskliga rättigheter kränkta på något sätt, och att ställa högre krav på dem som är ansvariga att verka för mänskliga rättigheter (ibid). MR-systemet bygger på att alla individer är *rättighetsbärare*, vilket innebär att alla har rätt att få sina mänskliga rättigheter uppfyllda enligt internationell lag. De aktörer som är ansvariga för det kallas *skyldighetsbärare*, och kan vara såväl myndigheter, organisationer som stater. En viktig del är även att alla rättighetsbärare är skyldiga att respektera andras rättigheter (Sveriges Kommuner och Landsting, 2016, s. 9-10). Ramverket utgår från sex grundprinciper, vilka är att de gäller *alla* och *inte kan fräntas någon*, att de är *odelbara* samt att de är *ömsesidigt beroende av varandra*. Ramverket utgår dessutom från tre ytterligare principer, där den första förstärker aspekten om *icke-diskriminering och jämlikhet*. De andra två principerna handlar om att arbeta för att alla individer själva ska kunna vara *aktiva deltagare* att förändra sina liv samt

att *alla är berättigade att inkluderas* i det arbetet, och att skyldighetsbärarna *krävs på ansvaret* (HRBA Portal, 2019a).

De mänskliga rättigheterna bygger i grunden på universalism. Det innebär att alla rättigheter ska gälla alla världen över, men världens samhällen är oerhört varierande och vissa rättigheter är svårare att uppfylla än andra. De kan bero på samhällsliga faktorer såsom sociala värderingar, geografiska förutsättningar eller länders ekonomi. Tanken om universalism är därför komplex och omdiskuterad (Chalabi, 2014 s. 991). Det går idag att förstå mänskliga rättigheter och integrera HRBA på olika perspektiv, MR-systemet har en interdisciplinär approach (Freeman, 2011, s. 13). Det har i grunden en juridisk legitimitet, men enligt Freeman (2011, s. 13) går det inte att utesluta att MR-systemet är starkt påverkat av politiska kompromisser. Vidare är det viktigt att lyfta att även andra samhällsliga faktorer som kulturella och institutionella faktorer kan påverka integreringen av HRBA (Broberg & Sano, 2018, s. 665). Utfallet av de människorättsbaserade utvecklingssamarbetena påverkas därmed av många olika samhällsliga faktorer. De skiljer sig därmed åt beroende på vilket perspektiv som utvecklingssamarbetsaktörer förstår MR på. Detta har bidragit till en mycket bred och skiftande bild av vad MR-systemet generellt och ramverket i synnerhet tycks betyda och förstås av olika aktörer, vilket har skapat en otydlighet kring HRBA-integreringar (ibid, s. 665). Denna kritik bygger ofta på att det inte finns tillräckliga riktlinjer på *hur* ramverket ska integreras. Detta trots FN-dokumentet som har benämningen the Common Understanding (HRBA Portal, 2019b), som etablerades för att göra HRBA-ramverket tydligare (Broberg & Sano, 2018, s. 669). Denna problematik har även FN själva uttryckt som ett problem (HRBA Portal, 2019b). MR-forskaren Hanna Miller (2017, s. 76) hävdar dessutom att det finns ett behov av ett alternativt rättighetsbaserat utvecklingssamarbete i fortsättningen.

1.2. Problemformulering

Människorättssystemets interdisciplinära approach samt FN:s otydliga riktlinjer på hur ramverket Human Rights Based Approach ska integreras skapar en otydlig förståelse för ramverkets faktiska innebörd (Broberg & Sano, 2018, s. 665). Sidas utvecklingssamarbeten spelar en mycket stor roll för dess samarbetsländer och de påverkar därmed en mycket stor population. 2018 räknades Sverige som det mest generösa givarlandet räknat till landets bruttonationalinkomst, BNI (OECD iLibrary, 2019). År 2019 hanterade Sida totalt 51 miljarder

kronor, vilket motsvarar 1 % av Sveriges BNI (Sida, 2019). Det är därför viktigt för en stor population att Sidas utvecklingssamarbeten och HRBA-integrering i detta fall ges en tydligare bild. HRBA kan integreras i verksamhetens alla processer, från styrdokument till utvärderingar (HRBA Portal, 2019b). Denna studie är inte ute efter att ge ett svar på hur alla HRBA-integreringar ska gå till, utan att få en förståelse för Sidas MR-perspektiv och vilka samhällseliga faktorer som inverkat på dess integrering av FN:s ramverk HRBA i deras styrdokument.

1.3. Syfte och frågeställningar

Denna studie har en kvalitativ hermeneutisk utgångspunkt med ett syfte att förstå samhällsfenomen som beskrivs i text.

Syftet är att kritiskt analysera hur Sida har integrerat FN:s ramverk Human Rights Based Approach, HRBA, i sina styrdokument om utvecklingssamarbete.

Detta kommer att besvaras genom tre frågeställningar som kopplar till en diskursiv policyanalysmetod, What's the Problem Represented to be? (WPR) och genom ett poststrukturellt teoretiskt perspektiv. Metod- och teorival kommer presenteras kortfattat efter frågeställningarna och mer utförligt i metodkapitlet. De tre frågeställningarna lyder:

1. Vilket är det dominerande MR-perspektivet som kan identifieras i Sidas HRBA-styrdokument och vilken tolkning presenterar Sida av detta MR-perspektiv?
2. Hur och vilka samhällseliga faktorer har Sida relaterat till vid deras HRBA-integrering?
3. Vilka ytterligare MR-diskursiva faktorer kan ha påverkat och möjligen begränsat Sidas HRBA-integrering?

Förklaring av syftet

I nedanstående stycke följer en förklaring av studiens teoretiska och metodologiska inramning, vilket inleds med ett förtydligande av syftet. Denna studie har en kritisk diskursteoretisk utgångspunkt som kommer att analysera texter (styrdokument), därav den hermeneutiska utgångspunkten. Studiens metodologiska inramning är policyanalysmetoden *What's the problem represented to be?* (förkortas WPR) och den teoretiska inramningen är ett *poststrukturellt teoretiskt perspektiv*, som granskar samhällseliga faktorer. Studien utgår därmed från en

poststrukturell analytisk strategi, "poststructural analytical strategy" (Bacchi, 2016, s. 1). Analysmetoden etablerades av Carol Bacchi (2009), som utgick från ett poststrukturellt teoretiskt perspektiv vid "skapandet" av denna poststrukturella analytiska strategi. Eftersom analysmetoden ursprungligen innefattar den kombinationen av teori och metod, kommer den även att användas i denna studie. Den används för att beskriva hur det sociala samhällsfenomenet, Sidas HRBA-integrering, ter sig. Fokus ligger på samhällets rådande värderingar, normer, mönster samt inverkan från samhälleliga faktorer såsom juridik, politik, etik, ekonomi med mera (Bacchi, 2009, s. 7). WPR-metoden är en diskursanalytisk metod som bygger på idén om att en policy (och andra styrdokument) oundvikligen skrivs ur ett diskursivt perspektiv som specifikt påverkas av samhälleliga faktorer. Denna analys kommer ge Sidas styrdokument en innebörd som ger en tydligare förståelse för de svenska statliga utvecklingssamarbetena. Det valda poststrukturella perspektivet i denna studie har dessutom ett fokus på tre vidare teoretiska aspekter, *samhällssamhällsstyrning*, *makt* och *reflexivitet* (vilka kommer presenteras i metodkapitlet) (Bacchi, 2009, s. 25).

Förklaring av frågeställningarna

Nedan följer ett förtydligande av de tre valda frågeställningarna. Sidas syn på MR avgör hur de har integrerat FN:s HRBA-ramverk. I den första frågeställningen är därmed Sidas MR-diskursiva perspektiv i fokus. Den frågan och tillika den första frågan i analysen fokuserar på *samhällsstyrningens* kontext, vilket betyder hur samhället kring styrdokumenterna är styrt (Bacchi, 2009, s. 26-27).

Det som uttrycks i statliga styrdokument påverkar en mycket stor population och det föreligger en viktig *maktaspekt* i texterna. Den andra frågeställningen utgår från Bacchis (2009, s. 37-38) syn på *makt* och tittar vidare på de samhälleliga faktorernas inverkan på styrdokumenterna, med fokus på MR-relaterade maktfaktorer.

Den tredje frågeställningen kopplar till Bacchis (2009, s. 45) förståelse av *reflexivitet* och används för att ytterligare *reflektera* kring styrdokumentens innebörd, och då genom ett kritiskt perspektiv (ibid, s. 12). Är det några faktorer som vanligtvis förknippas som MR-diskursiva som påverkat styrdokumentens innehåll? Vidare kommer denna fråga granska om några MR-diskursiva faktorer saknas i Sidas HRBA-integrering.

Den teoretiska och metodologiska inramningen av studien kommer presenteras mer utförligt i metodkapitlet.

1.4. Ämnets relevans till mänskliga rättigheter

Relevansen till forskningsområdet mänskliga rättigheter är förhållandevis självskrivet eftersom utgångspunkten är ett ramverk som är baserat på att verka för allas mänskliga rättigheter. Som nämndes inledningsvis i uppsatsen har biståndssektorn förändrats med tiden och ett avgörande steg i denna globala förändring inom biståndssektorn var uppkomsten av FN:s ramverk HRBA (Broberg & Sano, 2018, s. 664). FN har arbetat utefter ramverket sedan 1997, initierat av den dåvarande generalsekreteraren Kofi Annan. Under en workshop inom FN år 2003, etablerades det än mer genom dokumentet *the Common Understanding on Human Rights based Approach to Development Cooperation and Programming* (förkortas *the Common Understanding*) (HRBA Portal, 2019b).

HRBA har idag integrerats tvärsektoriellt, dock har tolkningarna av ramverket varit mycket varierande, vilket, som tidigare nämnt, skapat en otydlig förståelse för ramverkets faktiska betydelse. Michael Freeman är professor i mänskliga rättigheter vid University of Essex och har skrivit om den komplexa innebörden av MR och de många tolkningar som görs av dem. Hen hävdar att “one of the few certainties is that understanding human rights will be essential to understanding the world we live in for a long time to come” (2011, s. 14). Nyligen publicerade Sida (2017) deras HRBA-integrering (rättighetsperspektiv) på deras hemsida med en uppmaning till andra utvecklingssamarbetsaktörer att använda sig av detsamma. De statliga människorättsbaserade utvecklingssamarbetena påverkar en mycket stor population och hur dessa samarbeten är utformade kan i många fall även vara avgörande för om och till vilken grad människorättskränkningar sker.

Förhoppningen med den här studien är därför att kunna bidra till det människorättsliga forskningsfältet, genom att öka förståelsen för statliga utvecklingssamarbeten och specifikt det svenska biståndet, då det är mindre utforskat än utvecklingssamarbeten inom civilsamhället, samt att det sedan ska kunna underlätta vid förbättringar av det svenska statliga HRBA-arbetet.

1.5. Avgränsningar och begränsningar

Vid en sökning av tidigare genomförd forskning på detta ämne framkom det artiklar på icke-statliga verksamheter som integrerat en human rights based approach, men det saknades forskning på statligt utvecklingssamarbete. Det framkom även ett bristande forskningsunderlag

på de svenska statliga utvecklingssamarbetena som är genomfört i form av en policyanalys, och därför gjordes valet att i denna studie fokusera på det.

Genom den tidigare forskningen framkom även att det inom den internationella utvecklingssamarbetssektorn förekommer andra benämningar för liknande ramverk. Exempelvis förekommer ”Rights Based Approach”, RBA. Det innefattar dock inte alltid enbart ett fokus på *mänskliga rättigheter* utan här kan andra tolkningar av begreppet *rättigheter* inbegripas, vilka inte bygger på rättvisa i likhet med det internationella rättighetssystemet (Eide, 2006, s. 250). Miller (2010, s. 924) uttrycker även något som kallas ”Rights Framed Approach”, RFA, som kortfattat innebär att verksamheter kan formas av människorättsystemet men att de inte är helt grundade och baserade på det. De mest relevanta artiklarna för denna uppsats inom den tidigare vetenskapliga forskningen använder benämningen ”*human rights based approach*”, *HRBA*. I denna uppsats kommer hädanefter benämningarna *människorättsbaserat arbete*, *ramverket* eller *HRBA* att användas.

På grund av en begränsad tidsperiod har några val gjorts kring metod och teori i denna studie. Dessa val kan ha format och möjligen begränsat resultatet till viss del, de var dock relevanta i förhållande till de givna förutsättningarna samt studiens specifika syfte. Datamaterialet för denna studie är valt på grund av dess tydliga HRBA-relevans. Det förekommer dock även andra styrdokument inom Sida som rör mänskliga rättigheter, men de saknar då en lika tydlig människorättslig approach. Sida har även mer inriktade HRBA-styrdokument för specifika länder och ämnen, vilket hade varit av intresse att titta närmare på. Det hade dock inriktat denna studie med fokus på dessa länder eller ämnen för mycket, vilket inte är syftet med studien då en mer övergripande HRBA-integrering är i fokus. Vidare bestod datainsamlingen inte av några intervjuer, och analysen begränsades till tre istället för de sex analysfrågor som en WPR ursprungligen består av.

Fler metodologiska och teoretiska val kommer diskuteras under stycket metoddiskussion i metodkapitlet. Då även i förhållande till studiens validitet och reliabilitet.

1.6. Disposition

Uppsatsen består av sex kapitel, ett inledande kapitel med bakgrund till uppsatsens ämnesval och dess MR-relevans samt problemformulering, syfte och frågeställningar. Kapitel två är en

sammanfattning av den tidigare vetenskapliga forskning som gjorts kring ämnet. Det tredje kapitlet presenterar studiens teoretiska ramverk, i det fjärde kapitlet ges en genomgång av hur studien är genomförd. De två sista kapitlen innehåller analysresultatet och slutligen en sammanfattning i form av slutsatser samt en avslutande diskussion kring studien.

2. Tidigare vetenskaplig forskning

Detta kapitel innehåller en sammanfattning av den tidigare vetenskapliga forskningen som framkom angående uppsatsämnet. Mycket forskning är gjord på hur civilsamhället hanterar och arbetar med ramverket men det saknas forskning kring det exakta uppsatsämnet, policyanalyser av statliga människorättsbaserade utvecklingssamarbeten. Det är återkommande nämnt i den tidigare forskningen att ytterligare forskning behövs inom det ämnesområdet. Denna åsikt kommer både från de som är positiva till ramverket och de som uttrycker en mindre positiv attityd (Broberg & Sano, 2018, s. 674; & Miller, 2017, s. 76). Det som presenteras i detta kapitel är därför en något bredare beskrivning av ämnesområdet. Inledningsvis följer en kortare historisk beskrivning av hur mänskliga rättigheter blev en del av de moderna utvecklingssamarbetena. Sedan följer ett avsnitt som presenterar innebörden av FN:s ramverk HRBA något mer. Kapitlet avslutas sedan med ett avsnitt som tar upp kritik gentemot ramverket.

2.1. Normförändringen inom bistånd- och utvecklingssamarbeten

HRBA bygger som tidigare nämnt på FN:s värderingar och grunden för det människorättsbaserade ramverket ligger i rätten till utveckling. År 1986 skrevs deklARATIONEN om rätten till utveckling (DRD) och efter det förekommer rätten till utveckling i flertalet FN-dokument däribland i Vienna Declaration and Programme of Action från 1993. Utveckling och mänskliga rättigheter anses behandla likartade ämnen vilket motiverar en interaktion av de båda, och de anses samtidigt tillräckligt olika för att komplettera varandra på ett effektivt sätt (Chalabi, 2014). FN:s fortsatta tro på utveckling med ett människorättsperspektiv uttrycks i dess Development Report från år 2000: *“Human development is essential for realising human rights and human rights are essential for full human development”* (the United Nations Development Programme, 2000, s. 2).

Den historiska presentationen av ämnet HRBA handlar vidare om den normförändring som skedde inom biståndssektorn. FN:s dokument *the Common Understanding* anses som ett avgörande steg i denna globala normförändring (Broberg & Sano, 2018, s. 666). Det moderna rättighetsbaserade arbetet är grundat i alla människors juridiska rättigheter som motiv (Chalabi, 2014, s. 990). Vissa forskare hävdar att det för att legitimera utvecklingssamarbeten idag krävs detta juridiska rättighetsperspektiv och däri ett språkbruk med bas i mänskliga rättigheter (Abiri & Johannson, 2005, s. 122). Detta är möjligen varför denna förändring inom utvecklingssektorn

har haft sådan genomslagskraft. Det traditionella biståndet fungerade istället ofta som välgörenhet, med dels en givande aktör och en mottagande aktör, vilket ofta gav ”givaren” mer makt att bestämma hur biståndet skulle verka. Samt att det ofta grundades i solidaritet, vilket självklart inte behöver vara fel men enligt Abiri och Johansson (2005, s.118-122) kan ett solidaritetsmotiv riskera att exkludera vissa människor som det inte går att känna solidaritet med. Det traditionella biståndets huvudsakliga målgrupp var människor som levde i ekonomisk utsatthet. En del av förändringen skedde då det ekonomiska perspektivet ansågs missa andra viktiga perspektiv som var avgörande faktorer för en effektiv utveckling. Den moderna bistånds- och utvecklingssektorn innefattar idag även andra perspektiv, exempelvis det ovan nämnda juridiska perspektivet (Chalabi, 2014, s. 990), eller den tidigare nämnda politiska inverkan (Freeman, 2011, s. 13). Dessutom påverkar även områden såsom sociologi och antropologi hur vi ser på MR-projekt idag: ”Human rights is an interdisciplinary concept par excellence” (ibid, s. 13). Det var enligt Abiri och Johansson (2005, s. 118) i en regeringskrivelse från 1997 (Skr.1997/98:89) som mänskliga rättigheter först benämndes inom svensk utrikespolitik och i propositionen *Ett delat ansvar: Politik för en Global Utveckling* från 2002 (Prop. 2002/03:122) betonades detta ytterligare. Denne utmärktes med det traditionella solidaritetsmotivet, som speglades genom två perspektiv, rättighetsperspektivet och de fattigas perspektiv. Den moderna utvecklingspolitiken består fortsatt av dessa två perspektiv men utan den uttalade grunden av ett solidaritetmotiv (Skr. 2016/17:60). Det framgår i den tidigare forskningen en förvåning hos vissa biståndsarbetare som inte sedan tidigare deltagit i den akademiska världen av ämnet att mänskliga rättigheter inte alltid varit en del av utvecklingsteoretiska diskussioner (Nourpanah, 2013, s. 354). Det visar hur långt denna normförändring har kommit i vissa sammanhang, men samtidigt att den är under fortsatt utveckling.

Forskning har även visat att länder som är i fasen att övergå från att vara styrt som en diktatur till demokrati är mer villiga att verkställa ett människorättsbaserat utvecklingssamarbete än de traditionella biståndsmetoderna. Vidare brukar det anses som en positiv aspekt att HRBA är utformat för att fokusera på extra utsatta målgrupper i samhället, och där brukar kvinnor och barn ofta ingå (ibid, s. 672-673). Nourpanah (2013, s. 356) hävdar en stark korrelation av utveckling och mänskliga rättigheter när det kommer till specifikt målgruppen kvinnor. Varje mått mätt inom utveckling som behandlar traditionella genusroller som inte är positiva för alla människor följs av en mänsklig rättighet i de två internationella FN-konventionerna International Covenant on Civil and Political Rights, ICCPR, och International Covenant on

Economic, Social and Cultural Rights, ICESCR. Ett exempel från det irländska statliga biståndsorganet Irish Aid visar även att om ett genusperspektiv är bristande riskerar det ett hot även mot det människorättsliga arbetet (Reilly, 2013, s. 256-257).

2.2. Operationalisering av ramverket Human Rights Based Approach

För att öka förståelsen av ramverkets innebörd har valts att i detta stycke beskriva sex aspekter som Broberg och Sano (2018, s. 667-669) anser som avgörande för att kunna effektivisera operationalisering av HRBA, både när det kommer till teori och praktik. Den första aspekten lyder: "The recipients are transformed from passive recipients [...] to active rights holders" (ibid, s. 667). Den andra aspekten handlar om vikten av att kontrastera rättigheterna med en skyldighetsbärare. Den tredje aspekten bygger vidare på den andra aspekten om skyldighetsbärare, och handlar om att HRBA bör inkludera mindre "service delivery" (likt den traditionella välgörenheten med givare och mottagare) och mer på att medverka till att ge rättighetsbärarna egenmakt att kräva sina rättigheter av skyldighetsbärarna. Det är extra viktigt att statliga aktörer efterlever det, med anledning av deras stora skyldighetsansvar. Den fjärde aspekten grundas i att diskriminering och ojämlikhet är de mest avgörande orsakerna till att människor lever i fattigdom. Att bekämpa ekonomisk fattigdom är en fortsatt viktig del inom utvecklingssektorn (trots normförändringen), HRBA önskar dock utöka arbetet genom att även titta på andra målgrupper som också lever i stor utsatthet som drabbas av olika former av diskriminering. Den femte aspekten handlar om *deltagande* och *inkludering*. NGO:s beskrivs, i större utsträckning än statliga bidragsaktörer, använda sig av *aktivism* och *advocacy* (försvar) för en lyckas uppfylla den femte aspekten. Statliga aktörer använder istället andra metoder för att inbegripa ett deltagande och inkludering av alla rättighetsbärare. Oavsett metod, är denna aspekt viktig för alla aktörer. Den sista aspekten handlar om att allt utvecklingsarbete inte alltid kan kopplas till direkta rättigheter, ett exempel är korrupcion som är ett brett område som kräver arbete med flertalet rättigheter. Vilken del av ramverket som olika aktörer prioriterar eller fokuserar på skiljer sig åt beroende på typ av aktör (ibid, s. 667-669).

2.3. Kritik gentemot ramverket Human Rights Based Approach

De mänskliga rättigheterna är, som nämndes i inledningskapitlet, i grunden individuella samt bygger på universalism. Universalism är som sagt dock kritiserat från olika håll. Inom MR-

fältet från främst kulturrelativister, på grund av att idén sägs ha enbart ett västerländskt perspektiv och utgå från ekonomiska, politiska, kulturella tankar som förekommer i endast det globala nord (Chalabi, 2014 s. 991). Även inom humanitära människorättsbaserade utvecklingssamarbeten hörs denna kritik (Høigilt, 2019, s. 178). Det har till och med uttryckt att: "Both the rights regime and development assistance are extensions of the international political economy of late European colonialism" (Davis, 2009, s. 173). Kulturrelativisternas syn på människorättsystemet och HRBA har dock bestridits av Chalabi (2014 s. 991) bland andra. Hen uttrycker att HRBA varken är västerländskt eller österländskt, utan det är en "*evolutionary account*" som är byggt på människors basala behov. Lösningen till denna kritik ovan är att ha världens kulturella skillnader i tanken inför varje utvecklingssamarbete, att anpassa arbetet utefter den kontext som projektet ska verka i. Dessutom poängteras den specifika vikten av detta inom sexuella och reproduktiva rättigheter på grund av den ofta utbredda stigmatiseringen kring detta ämne (Vanwesenbeeck, Flink, Van Reeuwijk & Westeneng, 2019). Denna form av anpassning, är medvetet eller omedvetet, vad utvecklingssamarbetsaktörer gör när de integrerar HRBA och vad även Sida därmed har gjort, vilket kopplar till uppsatsens syfte att analysera och förstå Sidas HRBA-integrering.

Vidare går teori gentemot praktik inte alltid hand i hand. Flera forskare, Chalabi (2014, s. 994) är en av dem, har hävdade att det förekommer en diskrepans mellan det människorättsliga ramverket i teorin och i hur det tillämpas i praktiken. Detta är förvisso en vanligt förekommande kritik inom policyprocesser, men enligt den tidigare forskningen kring det människorättsliga området anser flera att detta problem är av anmärkningsvärd betydelse (Miller, 2010; Kindornay, Ron & Carpenter, 2012; & Broberg & Sano, 2018). Vidare har andra uttryckt att detta är den största utmaningen för människorättsförespråkare (Chalabi, 2014, s. 990). Det har även uttryckts att ramverket HRBA bör beskrivas i plural istället för som *ett* ramverk (Broberg & Sano, 2018, s. 665). Ramverket ges därmed både positiv och negativ kritik.

3. Teoretiskt ramverk

I denna studie är Sidas styrdokument i fokus. När integreringar av ett teoretiskt ramverk görs, innebär det att en textanalys av styrdokumentet görs, vilket alltid innebär att en tolkning av dess innebörd måste göras (Bergström & Boréus, 2014, s. 30-31). Dessa tolkningar kan göras på många olika sätt. Utgångspunkten i denna studie är hermeneutisk, vilket innebär att en texts olika delar analyseras i relation till textens huvudsakliga budskap (ibid, s. 30-31). I fallet med HRBA-integreringar har dessa tolkats mycket varierande på grund av att MR-systemet, trots den universella tanken, idag är mycket interdisciplinärt vilket är starkt påverkat av samhälleliga faktorer (detta presenterades i uppsatsens stycke problemformulering).

3.1. Poststrukturellt perspektiv

Sidas HRBA-integrering kan, ur ett samhällsvetenskapligt perspektiv, ses som ett socialt samhällsfenomen. Den teoretiska utgångspunkten i denna studie är ett *poststrukturellt perspektiv* som betonar språkets roll i en text (styrdokument) samt ifrågasätter att sociala samhällsfenomen, såsom en HRBA-integrering, har *en* given mening (Bergström & Boréus, 2018, s. 28). De kan förstås olika, det är så kallade subjektiva förutsättningar som avgör (Bacchi, 2009, s. 41). Dessa subjektiva förutsättningar skapas genom förgivettagna föreställningar och andra diskursiva antaganden (Bergström & Boréus, 2018, s. 271-272). Sådana samhälleliga faktorer kan vara samhälleliga värderingar och normer samt sociala, kulturella, politiska eller andra samhälleliga faktorer som finns i det samhälle vi lever i, vilket påverkar hur vi tänker och handlar och hur styrdokument i detta fall skrivs. Detta är därmed avgörande för vilket MR-perspektiv som Sida utgår från i dess HRBA-integrering.

Det poststrukturella perspektivet är en utvecklad och kritisk syn på det strukturella perspektivet. Om vi vill förstå sociala fenomen som sker i ett samhälle ur en strukturell filosofi, ser vi dess alla element som delar av ett fast mönster. Samhället är då uppbyggt genom strukturer som alla står i relation till varandra (Oxford English Dictionary [OED], 2019a). Detta till skillnad från en *poststrukturell* filosofi som ifrågasätter att allt är byggt av fasta strukturer. Samhällens uppbyggnad och förklaringarna till de sociala fenomenen ses som mer föränderliga och rörliga (OED, 2019b).

Det sociala samhällsfenomenet, HRBA, är därmed påverkat av vilket subjektivt MR-perspektiv som Sida utgår från och vilka samhällseliga faktorer som påverkat integreringen. Det kommer granskas genom en kritisk diskursanalysmetod som har benämningen *What's the problem represented to be?* (Bacchi, 2009). Denna analysmetod tillsammans med det teoretiska perspektivet kallar Bacchi (2016, s. 1) för en poststrukturell analytisk strategi ("poststructural analytic strategy"). Det bildar en form av diskursteoretiskt verktyg. Detta poststrukturella perspektiv är inspirerat av den franska filosofen Michael Foucault, som är förknippad med de ursprungliga tankarna om diskurser (Bergström & Boréus, 2018, s. 258) (det kommer presenteras mer utförligt i uppsatsens stycke analysmetod). Analysmetoden är författad av Carol Bacchi (2009) som utgick från ett poststrukturellt perspektiv när analysmetoden författades. Eftersom analysmetoden ursprungligen innefattar ett poststrukturellt teoretiskt perspektiv kommer även den kombinationen av teori och metod att användas i denna studie.

Att applicera ett poststrukturellt perspektiv på detta sätt till det här uppsatsämnet har inte gjorts förut inom den vetenskapliga forskningen, så vitt denna studie kunnat konstatera. I detta sammanhang används det för att ge Sidans HRBA-styrdokument en tydligare innebörd med förståelsen av att de är påverkade av samhällseliga faktorer.

3.2. Samhällsstyrning, makt och reflexivitet

Även inom ett poststrukturellt perspektiv förekommer dock olika versioner. Bacchis (2009, s. 25) version inbegriper tre teoretiska aspekter (teoretiska begrepp); *samhällsstyrning (governmentality)*, *makt (power)* och *reflexivitet (reflexivity)*. Dessa tre aspekter fungerar i denna studie som tre teoretiska utgångspunkter när styrdokumentet analyseras. Nedan följer en kortare förklaring av varje enskilt teoretiskt begrepp som ingår i Bacchis tillämpning. Den valda analysmetoden för denna studie innehåller tre analysfrågor vilka alla är kopplade till dessa teoretiska begrepp samt det övergripande poststrukturella teoretiska perspektivet (även det är mer förklarat i nästkommande kapitel).

Samhällsstyrning: Det första begreppet behandlar samhällsstyrning. Bacchis (2009, s. 265) förklaring är kopplad till de tankar som filosofen Michael Foucault hade om hur ett samhälle är styrt och vad som påverkar det. Bacchi anser att samhällsstyrning kan gå till på olika sätt. En teori kallas "the triangle of rule", den består av tre former av samhällsstyrning (ibid, s. 28). Den första formen utgår från en populationsnivå och handlar om *rationalitet eller mentalitet i*

ledningsstilen, vilket kan liknas vid olika politiska ideologier. Detta tankesätt med den stora massan i fokus interagerar med två andra former av samhällsstyrning, vilka är *suverän samhällsstyrning* och *disciplinär samhällsstyrning*. Suverän samhällsstyrning handlar om att styra ett samhälle genom ett uppbyggt rättsväsende med lagar och skyldigheter. Det kan dock även handla om våld. Den disciplinära samhällsstyrningen har ett tydligare individuellt fokus. Den formen av samhällsstyrning använder tekniker som bygger på att varje människa ska efterlikna vad dess omgivning gör, en form av normalisering (ibid, s. 26-27).

Åsikterna kring hur ett samhälle ska styras skiljer sig mycket åt beroende på stat och/eller vilken sakfråga det handlar om. De biopolitiska motpolerna inbegriper en samhällsstyrning då staten ska styra allt eller inget, och styras genom diverse ideologier. Vad vi dock oftast kan förvänta oss av samhällsstyrningen i världen är just en interaktion mellan de tre samhällsstyrande formerna, vilket är vad som kallas "the triangle of rule". Det intressanta är att detta inte nödvändigtvis betyder att medvetna val kring samhällsstyrningen har gjorts, det är accepterat genom just de poststrukturella faktorerna som styr sociala fenomen (Bacchi, 2009, s. 28).

Det teoretiska begreppet samhällsstyrning är i denna studie främst kopplat till den första frågan i analysen (vilken kommer beskrivas mer i nästkommande kapitel) samt uppsatsens första övergripande frågeställning som lyder: "Vilket är det dominerande MR-perspektivet som kan identifieras i Sidas HRBA-styrdokument och vilken tolkning presenterar Sida av detta MR-perspektiv?" Den kommer att användas för att förstå hur samhället kring styrdokumentet är styrt vilket enligt det poststrukturella perspektivet avgör styrdokumentens innebörd.

Makt: All samhällssamhällsstyrning handlar om att inneha en makt att förändra, en makt att kunna styra ett samhälle, vilket är det andra teoretiska begreppet bakom denna studies poststrukturella perspektiv. Det nämndes i uppsatsens inledande kapitel, att maktaspekten är en central del av HRBA. Även Bacchis (2009, s. 37) tankar om makt är inspirerade av Foucault, som ansåg att makt allt som oftast är en positiv kraft som leder till att saker blir gjorda. Det bör dock inte förväxlas med ett tvång att få människor att utföra saker mot deras vilja eller att stoppa dem från att utföra saker som de vill göra. Termen syftar på att den vi är, delvis är en effekt av denna makt. Den skapar djupgående föreställningar om vilka vi är, individer är därmed en "product of power" (ibid, s. 38). På det sättet ses även sociala samhällsfenomen som en produkt av olika maktfaktorer, i denna studie. Perspektivet utgår samtidigt från att denna maktaspekt är cirkulär och något som förändras genom tiden, vilket betyder att de personer eller de faktorer som en gång anses ha makt inte alltid eller vid alla tillfällen har makt. En analys av makt bör

fokusera på hur makten produceras: "Power is productive rather than possessed" (Bacchi, 2009, s. 38). Fråga två i analysen kommer användas för att besvara studiens andra övergripande frågeställning som lyder: "Hur och vilka samhällsliga faktorer har Sida relaterat till vid deras HRBA-integrering?" Den används för att granska hur och vilka maktfaktorer som styrdokumentet behandlar och vad som därför påverkat innebörden av Sida HRBA-styrdokumentet.

Reflexivitet: Reflexivitet är det tredje teoretiska begreppet inom Bacchis (2009, s. 45) poststrukturella perspektiv. Enligt Nationalencyklopedin (NE) (2019a) kan ordet reflexivitet beskrivas som att "böja bakåt", "vrida på" och "omvända". I detta sammanhang skulle det därför kunna beskrivas som en självreflektion, att det som är presenterat i Sidas HRBA-styrdokument är deras MR-förståelse, vilket fungerar som deras subjektivt upplevda sanning. Den sanningen är påverkad den kontextuella omgivningen som rådde och råder. Det som skrivs och inte skrivs i policytexterna är skapade, anpassade och formade till omgivningen runt omkring (Oxford References, 2019). Det handlar i detta fall om att reflektera kring de tolkningar som Sida har gjort av FN:s ramverk HRBA, som därför styr deras integrering. Vidare kommer även MR-diskursiva faktorer som möjligen saknas i HRBA-integreringen att granskas. Den reflexiva aspekten gör det teoretiska ramverket till en kritisk version. Utgångspunkten är därför Sidas människorättsliga diskurs samt de två tidigare teoretiska begreppen samhällssamhällsstyrning och makt. Det är i denna studie främst kopplad till den tredje frågan i analysen samt studiens tredje övergripande frågeställning "Vilka ytterligare MR-diskursiva faktorer kan ha påverkat och möjligen begränsat Sidas HRBA-integrering?".

4. Metod

4.1. Datamaterial - Urvalsmetod och källor

Datamaterialet valdes genom en strategisk urvalsmetod, på grund av studiens specifika fokus på endast Sidas HRBA-styrdokument. Det analyserade datamaterialet (se tabell nedan) består därmed av tio ämnesspecifika policytexter gjorda av Sida, (nummer 1-10 i tabellen nedan), den del av Sidas hemsida som beskriver deras HRBA-arbete (nummer 11) samt tre styrdokument från den svenska regeringen som är ämnade att forma Sidas HRBA-arbete (nummer 12a och b och nummer 13). Dessa 14 material är systematiskt analyserade enligt den valda analysmetoden.

Tabell över datamaterialet

Text nr	Typ av datamaterial (källa)	Titel på styrdokumentet
1	Styrdokument. (Sida, 2015a)	<i>Human Rights Based Approach to Education and Skills Development</i>
2	Styrdokument. (Sida, 2015a)	<i>Human Rights Based Approach to Environmental and Climate Change</i>
3	Styrdokument. (Sida, 2015a)	<i>Human Rights Based Approach Brief to Health</i>
4	Styrdokument. (Sida, 2015a)	<i>Human Rights Based Approach to Market Development</i>
5	Styrdokument. (Sida, 2015a)	<i>Human Rights Based Approach to Peace Building</i>
6	Styrdokument. (Sida, 2015a)	<i>Human Rights Based Approach in Private Sector Collaboration</i>
7	Styrdokument. (Sida, 2015a)	<i>Human Rights Based Approach to Research</i>
8	Styrdokument. (Sida, 2015a)	<i>Human Rights Based Approach to Sustainable Rural Livelihood Systems</i>
9	Styrdokument. (Sida, 2015a)	<i>Human Rights Based Approach to Water and Sanitation</i>
10	Styrdokument. (Sida, 2015a)	<i>Human Rights Based Approach to Democratic Governance</i>
11	Webbsida. (Sida, 2015b)	<i>Human Rights Based Approach at Sida</i>
12 a	Regeringsskrivelse. (Comm. 2013/14:131)	Avsnittet <i>the rights perspective – for aid that derives from human rights</i> från dokumentet <i>the Government's Aid Policy Framework</i>
12 b	Regeringsskrivelse. (Skr. 2016/17:60)	Avsnittet <i>Perspektiv i det svenska utvecklingssamarbetet</i> från dokumentet <i>Policyramverk för svenskt utvecklingssamarbete och humanitärt bistånd</i>
13	Regeringsstrategi. (Utrikesdepartementet. (2017)	<i>Strategi för Sveriges utvecklingssamarbete avseende arbetet med de mänskliga rättigheterna, demokrati och rättsstatens principer 2018-2022</i>

Nedan följer en förklaring av varje dokument som valts till datamaterial. Mänskliga rättigheter förekommer dock i flera av Sidas styrdokument, men vissa begränsningar var tvunget att göras.

De dokument som valdes ut innehöll den mesta relevansen i förhållande till HRBA. Övrigt material som också handlade om mänskliga rättigheter hade dock inte ett lika tydligt fokus på HRBA. Det är i denna studie kallat kontextmaterial, och diskuteras vidare under avsnittet metoddiskussion.

Ett av de mest relevanta dokumenten författat av Sida, som utgör stor del av deras HRBA-integrering, är ett styrdokument med titeln *the Brief Compilation* (Sida, 2015a). Detta styrdokument innehåller tio olika policys som är uppdelade utefter de tematiska ämnesområden som Sidas arbete är uppbyggt utefter. De tio ämnesområdena är *Utbildning och kompetens (Education and Skills development)*, *Miljö- och klimatförändringar (Environment and Climate Change)*, *Hälsa (Health)*, *Marknadsutveckling (Market Development)*, *Fredsutveckling (Peace Building)*, *Privata sektorn (Private Sector Collaboration)*, *Forskning (Research)*, *Hållbar landsbygd (Sustainable Rural Livelihood Systems)*, *Vatten och Sanitet (Water and Sanitation)* och *Demokratisk samhällsstyrning (Democratic Governance)*. Dessa tio policys ingår som datamaterial (nummer 1-10 i tabellen ovan).

Detsamma gäller för den del av Sidas hemsida som beskriver dess HRBA-arbete (nummer 11) (Sida, 2015b). Sida använder främst begreppet *rättighetsperspektiv* när de refererar till deras HRBA-arbete. Detta perspektiv är presenterat i avsnittet *The rights perspective – for aid that derives from human rights* (nummer 12a i tabellen ovan) i regeringsdokumentet med titeln *the Government's Aid Policy Framework, 2013* (Comm. 2013/14:131). Det dokumentet finns även i en senare version från 2016 med titeln *Policyramverk för svenskt utvecklingssamarbete och humanitärt bistånd*, avsnittet *Perspektiv i det svenska utvecklingssamarbetet* (nummer 12b) (Skr. 2016/17:60). Dessa två avsnitt ingår därför i datamaterialet som analyseras. Vidare relevant regeringsdokument som analyseras är styrdokumentet med titeln *Strategi för Sveriges utvecklingssamarbete avseende arbetet med de mänskliga rättigheterna, demokrati och rättsstatens principer 2018–2022* (nummer 13) (Utrikesdepartementet, 2017).

4.1.1. Källkritik

Den källkritiska diskussionen utgår från de fyra vetenskapliga kraven äkthet, närhet i tid och rum, tendens och oberoende för gott forskningsmaterial (Teorell & Svensson, 2007, s. 104-106). Eftersom allt datamaterial är författat av svenska regeringen och en statlig myndighet är äkthetskravet säkerställt. Allt material är det senaste rådande inom ämnesområdet, vilket säkerställer kravet på närhet i tid och rum. I ett av fallen förekommer dock att Sida själva har

hänvisat till en äldre version av ett av dokumenten, då har både den äldre (hänvisade) och den senaste versionen valts ut för att säkerställa tidskravet men ändå behålla förståelsen från det äldre (hänvisade) materialet. Den valda analysmetoden försvårade begränsningen av datamaterialet men med hänsyn till kravet om närhet i rum är de valda dokumenten av högsta ämnesrelevans. Med den textanalytiska ansats av kritisk policyanalys som används för denna studie angrips tendens och oberoende oundvikligt, och därför är det viktigt att vara transparent med datamaterialsvalet, vilket även är presenterat ovan (och begränsningarna är presenterade i stycket metoddiskussion). Det är inget material som är valt som är skapat till förmån för någon specifik aktör, det är inte heller någon specifik aktör nämnd i styrdokumentet (förutom då exempel på projekt nämns för att konkretisera vad som diskuteras). Materialet är dessutom primärkällor som i första hand är riktade till de anställda inom myndigheten.

4.2. Analysmetod

I detta stycke kommer den valda analysmetoden presenteras, begreppen policy och diskurs samt dess förhållande till det teoretiska ramverket för studien.

Den valda analysmetoden är en modifierad version av den kritiska policyanalysmetoden som har benämningen *What's the problem represented to be?* (förkortas WPR), framtagen av Carol Bacchi (2009). Denna analysmetod valdes av följande anledningar:

- att policys och andra statliga styrdokument fungerar som datamaterial i denna studie, vilket denna analysmetod ursprungligen använts för (Bergström & Boréus, 2018, s. 271)
- för att kritiskt kunna granska förgivettagna föreställningar om vilka sociala samhällsfenomen och andra samhälleliga maktfaktorer som påverkat Sidas MR-tolkning (ibid, s. 271), vilket deras HRBA-styrdokument speglar
- samt att andra ”diskursiva antaganden” var av intresse att utforska för att kunna granska Sidas subjektiva förståelse av människorättsbaserat arbetssätt HRBA (ibid, s. 272)
- Analysmetoden bygger på den teoretiska utgångspunkten för studien som är ett poststrukturellt perspektiv (den poststrukturella analytiska strategin). De förgivettagna föreställningarna och andra diskursiva antaganden som nämns i punkt två och tre ovan är tagna ur det poststrukturalistiska teoretiska perspektivets utgångspunkter (ibid, s. 271-272).

Nedan följer två stycken där innebörden av begreppen *policy* och *diskurs* presenteras i förhållande till detta uppsatsämne. En policy skrivs vanligtvis med anledning av att det finns ett problem som måste lösas eller för att förhindra att ett problem uppstår, det är en förändring som behöver göras. Det som gör WPR-metoden specifik jämfört med andra policyanalyser är fokuset på hur detta problem har *förståtts* och hur det därmed är *presenterat* (Bacchi, 2009, s. 33). Detta kallar Bacchi (2009, s. 33) för *problempresentationer*. Enligt poststrukturalismen kan dessa problem och problempresentationer förstås på många olika sätt, de är alltid *subjektivt* tolkade. Vad som styr Sidas subjektiva HRBA-integrering är de *förgivettagna föreställningar* och *andra diskursiva antaganden* som Sida har om de mänskliga rättigheterna, vilket MR-perspektiv som Sida utgår från (vilket även nämndes i kapitlet om det teoretiska ramverket).

WPR bygger därmed på den textanalytiska metoden diskursanalys och används för att tolka en texts, en policy, innehåll och budskap. En diskurs kan beskrivas som sociala produkter som ”begränsar vårt sätt att tänka, skriva eller tala om ett givet socialt objekt eller praktik” (direktöversatt, Bacchi, 2009, s. 35). Det sociala objektet eller praktiken i detta fall är HRBA. En diskurs är ett komplext begrepp, med plurala betydelser (ibid, s. 35). I det här fallet handlar det om en djupgående granskning av mer än endast de uttalade budskapen i policytexterna. En poststrukturalistisk diskursanalys som denna, betonar språkets roll men ifrågasätter samtidigt att sociala fenomen, som de som presenteras i Sidas HRBA-styrdokument, har *en* given mening (Bergström & Boréus, 2018, s. 28). Samhälleliga faktorer såsom normer, värderingar och mönster samt inverkan från politik, etik, juridik med flera påverkar dessa sociala fenomen (Bacchi, 2009, s. 7). Dessa faktorer påverkar hur vi förstår samhällsfenomen, vilket därför även påverkat innebörden i Sidas HRBA-styrdokument. Diskursanalyser är speciellt användbara när det sociala fenomenet behandlar maktaspekter (Bergström & Boréus, 2018, s. 296), vilket grundtanken med en HRBA är. Som nämnt i inledningskapitlet är grundtanken med FN:s HRBA att utjämna maktobalansen mellan rättighetsbärare och skyldighetsbärare (HRBA Portal, 2019a).

Ytterligare motiveringar till detta metodval, samt eventuella begränsningar med det, kommer diskuteras under avsnittet metoddiskussion senare i detta kapitel.

4.3. Analysens tillvägagångssätt

Bacchis WPR-analys brukar normalt utgöras av sex analysfrågor, vilka är presenterade i fotnoten nedan¹. För denna uppsats används tre av frågorna (fråga ett, två och fyra). Det beror på att uppsatsens tidsplan påverkat valet att endast analysera skriftliga styrdokument, samt att det valda datamaterialet kan ge mest relevant resultat på de tre valda frågorna. Analysfrågorna är något omformulerade för att göras mer konkreta och lättförståeliga. Varje analysfråga används, som tidigare nämnt, för att besvara de tre frågeställningarna som denna studie syftar till att besvara (se uppsatsens stycke syfte och frågeställningar). Nedan följer vilka de tre analysfrågorna är, samt analysens tillvägagångssätt.

De tre analysfrågorna som används för denna studie är:

- 1. Vilket utvecklingsproblem utgår Sidas människorättsbaserade styrdokument ifrån och hur är utvecklingsproblemet presenterat?**
- 2. Vilka samhälleliga faktorer ligger bakom innehållet i dessa styrdokument?**
- 3. Förekommer MR-diskursiva faktorer som har begränsat Sidas förståelse av HRBA och förekommer latent eller oproblematiserade budskap i styrdokumentet?**

Det genomgående teoretiska perspektivet som alla analysfrågorna utgår från är det poststrukturella perspektivet. Nedan följer en beskrivning av vad varje analysfråga går ut på samt hur analysen kommer att gå till i denna studie. Tillvägagångssättet är inspirerat av analysförfattaren Carol Bacchis (2009) beskrivning av analysfrågorna, dock anpassat för att passa studiens ämne och upplägg bättre.

4.3.1. *Vilket utvecklingsproblem utgår Sidas människorättsbaserade styrdokument ifrån och hur är utvecklingsproblemet presenterat?*

Utgångspunkten för denna fråga är den poststrukturella tanken att styrdokument är en social samhällsprodukt som formats utefter en specifik kontext. Den förutsätter att styrdokument finns

¹ "1. What's the 'problem' (e.g. of 'problem gamblers', 'drug use/abuse', domestic violence, global warming, health inequalities, terrorism, etc.) represented to be in a specific policy? 2. What presuppositions or assumptions underlie this representation of the 'problem'? 3. How has this representation of the 'problem' come about? 4. What is left unproblematic in this problem representation? Where are the silences? Can the 'problem' be thought about differently? 5. What effects are produced by this representation of the 'problem'? 6. How/where has this representation of the 'problem' been produced, disseminated and defended? How could it be questioned, disrupted and replaced?" (Bacchi, 2009, s. 2).

till för att lösa ett eller flera problem, men problemen kan dock ta sig uttryck i olika former beroende på vilken diskurs som är utgångspunkten (Bacchi, 2009, s. 3). I detta fall handlar det om en människorättsbaserad utvecklingsdiskurs, vilket innebär att problemet är en form av utvecklingsproblem. Det kan dock finnas flera olika förståelser av utvecklingsproblemet, vilket även påverkar hur det presenteras i styrdokument. Dessa olika förståelser benämns i denna studie som problempresentationer (Bergström & Boréus, 2018, s. 272-273). Det avgör vilket MR-perspektiv som är Sidas utgångspunkt, samt vilken tolkning som de presenterar. Sidas syn på MR avgör hur de har integrerat FN:s HRBA-ramverk. I den första frågeställningen är därmed Sidas MR-diskursiva perspektiv i fokus. I analysen kommer denna fråga främst kopplas till det teoretiska begreppet om *samhällsstyrning*, hur samhället kring styrdokumenten är styrt påverkar vad som uttrycks i dem och hur. Samhällsstyrning enligt det teoretiska ramverket kan bestå av tre olika former vilka beskrivs som *rationalitet eller mentalitet i ledningsstilen*, som en *suverän samhällsstyrning* eller som *disciplinär samhällsstyrning* (Bacchi, 2009, s. 26-27). Bacchis analysfråga ett används därför för att kunna besvara den första övergripande frågeställningen för denna studie, ("1. Vilket är det dominerande MR-perspektivet som kan identifieras i Sidas HRBA-styrdokument och vilken tolkning presenterar Sida av detta MR-perspektiv?").

4.3.2. Vilka samhällliga faktorer ligger bakom innehållet i dessa styrdokument?

Analysfråga nummer två avslöjar många maktaspekter i texterna och kopplas därför till det teoretiska begreppet om *makt* (Bacchi, 2009, s. 37-38). Denna analysfråga kommer användas för att besvara studiens andra övergripande frågeställning ("2. Hur och vilka samhällliga faktorer har Sida relaterat till vid deras HRBA-integrering?"). De, i analysfrågan efterfrågade samhällliga faktorerna, refererar till vilken förkunskap som förekommit inför skapandet av styrdokumenten. För att förtydliga gäller det inte de förkunskaper som den som författade styrdokumenten hade utan de samhällliga poststrukturella faktorerna. Uppgiften är att förstå styrdokumentens budskap och vad i dokumenten som speglar Sidas förståelse av makt, vad som speglar vad Sida anser har en kraft att förändra i den kontextuella omgivningen. Analysfråga två kommer därför att granska hur och vilka poststrukturella maktfaktorer som styrt innehållet i styrdokumenten och som Sida påverkats av inför integreringen av deras HRBA-styrdokument. Detta beskrivs genom verktygen *dikotomiska begreppspar (dichotomie)*, *nyckelbärande begrepp (key concepts)* och *målgrupper (people categories)* (Bacchi, 2009, s. 7-9). Dessa tre verktyg kommer i denna studie att tas fram genom att räkna antalet gånger ett relevant begrepp

är skrivet samt var och hur begreppet är beskrivet i styrdokumentet. Dessa tre verktyg har i analysen applicerats till varje styrdokument och därför följer en kortare beskrivning av dess innebörd.

En dikotomi inom samhällsvetenskap är enligt NE (2019b): ”en variabel eller egenskap som är delad i två varandra ömsesidigt uteslutande kategorier”. Det är i detta fall motsatsbegrepp med en inbunden maktobalans mellan två ytterligheter, det föreligger ofta att ett av begreppen har mer makt, större påverkansmöjlighet än den andra (Bacchi, 2009, s. 7). Ett vanligt exempel är *vuxen och barn*, där den vuxna ofta har mer makt än barnet, eller *män och kvinnor*, där män i ett patriarkalt samhälle har mer makt än kvinnor. Ett annat exempel inom uppsatsens ämnesområde är *rättighetsbärare och skyldighetsbärare* som ofta används tillsammans och som kan ges olika möjlighet att påverka samhället.

Nyckelbärande begrepp syftar till ord som givits en specifik mening i en text, dessa kan tolkas på varierande sätt och ha olika betydelse för olika människor. Den omgivande diskursen är avgörande för betydelsen (Bacchi, 2009, s. 8). Det är därför av vikt att reflektera kring vilka de nyckelbärande orden i policydokumenten är och vilken betydelse de getts. Begreppet *rättighet* kan vara ett sådant begrepp som till ytan kan uppfattas ha en självklar betydelse, men vid en djupare eftersökning ha flerdimensionella betydelser för olika kontexter. Desamma gäller för ramverket HRBA, vilket kan vara anledningen till dilemmat presenterat i problemformuleringen. De begrepp som i policytexterna anses ha en nyckelbärande funktion speglar vilka samhälleliga faktorer som Sida anser har makt att förändra.

Det tredje verktyget är *målgrupper*, vilket enligt NE (2019c) är ”en kategori av till exempel människor /.../ som man riktar sig till”. Utgångspunkten här är att granska vilka målgrupper som används i styrdokumentet som förklarar hur Sida förstår den kontextuella omgivning som deras utvecklingssamarbeten sedan kommer behandla (Bacchi, 2009, s. 9). Vilka målgrupper som uttrycks i styrdokumentet är de som Sida anser behöver prioriteras på grund av den nämnda kontextuella omgivningen.

4.3.3. *Förekommer MR-diskursiva faktorer som har begränsat Sidans förståelse av HRBA och förekommer latent eller oproblematiserade budskap i styrdokumentet?*

Den här frågan går ut på att reflektera kring om något inom den människorättsliga utvecklingsdiskursen har begränsat hur Sida har integrerat HRBA Vidare om några essentiella

latenta och oproblematiserade budskap finns i styrdokumenterna (Bergström & Boréus, 2018, s. 273). Sådana faktorer påverkar hur utvecklingsproblemen är presenterade, och därför används även denna tredje analysfrågan (dock presenterat som Bacchis fjärde fråga i fotnoten ovan) för att svara på den tredje övergripande frågeställningen för studien ("3. Vilka ytterligare MR-diskursiva faktorer kan ha påverkat och möjligen begränsat Sidas HRBA-integrering?"). Denna fråga gör analysmetoden till en kritisk version (Bacchi, 2009, s. 12) som utgår från det teoretiska begreppet *reflexivitet* (ibid, s. 45). Det innebär inte att analysen är negativt inställd till dess undersökningsobjekt, det innebär en nyfiken inställning till den presentation av problemen som utgör problempresentationerna (ibid, s. 39). Det betyder att en reflektion görs kring om något av det som framkommer i analysfråga ett och två begränsar Sidas presentation när det gäller deras integrering av HRBA, samt om några essentiella faktorer inom den människorättsliga diskursen för utvecklingssamarbeten saknas och som möjligen bör finnas med, eller om något lämnats oproblematiserat i dessa styrdokument. För att kunna svara på den senare delen angående latenta och oproblematiserade faktorer kräver analysmetoden att en analys med ett bredare perspektiv efterfrågas (ibid, s. 13-14). I denna studie innebär det delvis att titta inom utvecklingssamarbetsdiskursen som helhet och inte enbart den människorättsbaserade diskursen, vilket betyder att det som nämns som kontextmaterial i denna studie till viss del kommer att användas som komplement.

Nedan följer ett kodschema över denna studies tillvägagångssätt gentemot dess övergripande syfte och frågeställningar, det teoretiska ramverket samt den valda analysmetoden.

4.3.4. Kodschema över analysens tillvägagångsätt

STUDIENS ÖVERGRIPANDE FRÅGESTÄLLNINGAR	FRÅGESTÄLLNING 1 Vilket är det dominerande MR-perspektivet som kan identifieras i Sidas HRBA-styrdokument och vilken tolkning presenterar Sida av detta MR-perspektiv?	FRÅGESTÄLLNING 2 Hur och vilka samhällliga faktorer har Sida relaterat till vid deras HRBA-integrering?	FRÅGESTÄLLNING 3 Vilka ytterligare MR-diskursiva faktorer kan ha påverkat och möjligen begränsat Sidas HRBA-integrering?
ANALYSFRÅGOR (BACCHIS WPR)	<i>ANALYSFRÅGA 1</i> <i>Vilket utvecklingsproblem utgår Sidas människorättsbaserade styrdokument ifrån och hur är utvecklingsproblemet presenterat?</i>	<i>ANALYSFRÅGA 2</i> <i>Vilka samhällliga faktorer ligger bakom innehållet i dessa styrdokument?</i>	<i>ANALYSFRÅGA 3</i> <i>Förekommer MR-diskursiva faktorer som har begränsat Sidas förståelse av HRBA och förekommer latent eller oproblematiserade budskap i styrdokumentet?</i>
TEORETISKT PERSPEKTIV	POSTSTRUKTURELLT PERSPEKTIV		
TEORETISKA BEGREPP	SAMHÄLLSSTYRNING Utvecklingsproblem och problempresentation		
	<i>ANALYSSVAR</i>		
		MAKT Dikotomiska begreppspår, nyckelbärande begrepp och målgrupper	
		<i>ANALYSSVAR</i>	REFLEXIVITET Diskursiva, latent och oproblematiserade budskap
			<i>ANALYSSVAR</i>

Analysen av datamaterialets 14 texter gick till enligt tabellen ovan. Studiens syfte är att analysera Sidas integrering av FN:s ramverk HRBA. Uppsatsens första övergripande frågeställning är främst kopplad till analysfråga ett, frågeställning nummer två är kopplad till analysfråga två och frågeställning nummer tre är främst tänkt att besvaras genom analysfråga tre. För varje enskilt styrdokument, applicerades dessa tre kritiska analysfrågor, som ingår i en

WPR-metod. Dessa analysfrågor är i sin tur kopplade till det teoretiska perspektivet poststrukturalism, som inkluderar tre teoretiska begrepp (analysfråga ett - *samhällsstyrning*, analysfråga två - *makt* och analysfråga tre - *reflexivitet*) som ingår i det övergripande poststrukturella teoretiska perspektivet. De tre teoretiska begreppen är främst kopplade till varsin analysfråga, men en viss interaktion mellan de förekommer dock också. Analysfrågorna är utformade för att användas tillsammans, de bygger på varandra. Exempelvis så kompletteras ofta ”svaret” på analysfråga ett genom att även reflektera kring ”svaret” på de andra analysfrågorna och vice versa. Att analysfrågorna och de teoretiska begreppen interagerar är en vidare del av det tredje teoretiska begreppet om reflexivitet. Till det poststrukturella perspektivet som denna studie utgår ifrån innefattar även det fjärde teoretiskt begreppet subjektivitet. Det poststrukturella perspektivet går ut på att ingenting är objektivt, utan allt är subjektiva kontextuella förståelser. Det är i denna studie kopplat till hela studiens syfte att förstå Sidas subjektiva HRBA-integrering.

4.4. Metoddiskussion

Vetenskaplig forskning utgår ofta från antingen en kvalitativ eller kvantitativ forskningsmetod, men enligt Theorell och Svensson (2007, s. 10) behöver detta val inte vara en dikotomi. Denna studie utgår dock från en i huvudsak kvalitativ metod. Det på grund av att syftet med studien är att förstå en verklighet från ett subjekt, nämligen Sidas HRBA-integrering. Det till skillnad från om en kvantitativ metod valts, då syftet hade kunnat vara att ge ett mer generellt svar på hur en HRBA-integrering i allmänhet kan gå till (ibid, s. 10-11). Epistemologiskt är syftet i denna studie *förstående*, vilket även det är mer förknippat med en kvalitativ utgångspunkt. Denna studie syftar till att *förstå* Sidas HRBA-integrering, syftet är inte i detta fall ute efter att förklara ett samband som kvantitativa studier ofta gör (ibid, s. 10-11). Nedan följer metodologiska val i förhållande till datamaterial och analysmetod, samt i förhållande till studiens *validitet* och *reliabilitet*.

4.4.1. Diskussion kring datamaterialet

För att genomföra en god textanalys med hög validitet och reliabilitet krävs eftertanke av alla metodologiska val som görs under skrivprocessen (Bergström & Boréus, 2018, s. 42). Ramverket HRBA är tänkt att kunna integreras i verksamhetens alla processer, från

styrdokument till utvärderingar (HRBA Portal, 2019a). Det skapar förutsättningar att kunna påverka utvecklingssamarbeten åt en viss riktning från start i och med styrdokumenten, och därför gjordes valet i denna studie till Sidas HRBA-styrdokument och inte genom utvärderingar eller andra delar av verksamheten.

Datamaterialet valdes ut *strategiskt*. En strategisk urvalsmetod är ofta den mest passande då ett intensivt antal enheter vill undersökas samt när en generalisering av resultatet inte är önskvärd (Theorell & Svensson, 2007, s. 84). Den strategiska urvalsmetoden var även den mest relevanta i förhållande till denna studies specifika syftet. En slumpmässig urvalsmetod hade inte kunnat säkerställa att Sida blev det huvudsakliga undersökningsobjektet. Eftersom Sida är den enda svenska myndigheten som behandlar det statliga HRBA-arbetet var den strategiska urvalsmetoden därmed den enda möjliga.

Att säkerställa att analysen svarar på studiens övergripande syfte kallas *validitet* (Bergström & Boréus, 2016, s. 41). De texter som utgör datamaterialet valdes på grund av dess mesta relevans och koppling till ämnesvalet HRBA. Alla 14 styrdokument utgör Sidas HRBA-integrering, vilket var nödvändigt för att kunna svara på studiens syfte och frågeställningar. Det, inklusive att Vetenskapsrådets fyra källkritiska krav (Teorell & Svensson, 2007, s. 104-106) har reflekterats kring för varje dokument, ger studien en hög *validitet*. Det kan dock vara en svårighet att begränsa vilka och antalet analysenheter som ska ingå som datamaterial till en studie och den valda analysmetoden krävde till en början en genomläsning av ett större antal dokument än vad som slutligen blev studiens datamaterial. Denna bredare inläsning gjordes av olika styrdokument som riksdag och regering skrivit angående utvecklingssamarbeten generellt, med anledning att Sida som statlig myndighet är förbunden att följa sådana dokument.

Några begränsningar av datamaterialet var tvunget att göras i denna studie. Sidas (2017) HRBA-arbete består av olika delar. En del är budgetpropositioner och regleringsbrev, detta valdes dock bort i denna studie på grund av tidsbegränsning, de andra två delarna är först det valda dokumentet *Policyramverk för svenskt utvecklingssamarbete och humanitärt bistånd* (Skr. 2016/17:60) samt den äldre versionen av samma dokument (Comm. 2013/14:131). En annan del är *Politik för global utveckling*, PGU (Skr. 2017/18:146). Även i detta fall hänvisar Sida själva till en äldre version av PGU-dokumentet (Skr. 2015/16:182). PGU-dokumentet styr hela den globala utrikespolitiken där utvecklingssamarbete ingår. Dessa är lästa i sin helhet, dock inte systematiskt analyserade, dels på grund av tidsbegränsningen samt att det trots Sidas hänvisning till dokumentet som del av deras Rättighetsperspektiv inte ansågs behandla HRBA

på samma relevanta sätt som de valda datamaterialen gjorde. Dessa två PGU-dokument har dock fungerat som så kallat kontextmaterial, i förhållande till analysfråga tre.

Reliabiliteten är ett mått för att bedöma noggrannheten i studien, vilket innebär om tillräckliga åtgärder har tagits för att motverka felkällor (Bergström & Boréus, 2016, s. 42). Vidare handlar det om att försäkra sig om att denna studie skulle kunna genomföras vid ett senare tillfälle eller av en annan forskare, och ändå få ett likartat resultat. Att välja offentliga styrdokument som är tillgängliga för alla stärker därmed reliabiliteten för denna studie. Dock hade möjligen ett större antal texter ökat reliabiliteten än mer, men eftersom diskursiva faktorer ville fångas i denna studie var begränsningar tvunget att göras. Det är av stor vikt att göra begränsningar när just diskurser är av intresse. Då gäller det att främst titta på vilka tidsmässiga ramar som föreligger studien samt vilken typ eller typer av diskursbegrepp det gäller (ibid, s. 297). Datamaterialsvalen i detta fall, gjordes dels på grund av tidsbrist dels att ett intensivt (fåtal) antal ofta möjliggör för en djupare analys (Teorell & Svensson, 2007, s. 80), vilket i detta fall var önskvärt för högre validitet. Mänskliga rättigheter generellt och ramverket HRBA förekommer dock i flera av regeringens styrdokument. Jag valde bort de styrdokument gjorde av riksdagen och regeringen som, även om begreppet mänskliga rättigheter eller rättighetsperspektivet sporadiskt förekommer, inte har en lika tydlig människorättsbas. Det, återigen, för att kunna göra en mer djupgående analys (ibid, s. 84). På grund av tidsmässiga ramar för studien var jag även tvungen att göra vissa begränsningar av strategier och andra styrdokument som Sida själva författat.

Det hade varit av intresse för att öka *validiteten* för studien att komplettera de existerande källorna med intervjuer (Teorell & Svensson, 2007, s. 87). Exempelvis med styrdokumentsförfattarna eller personer som idag arbetar utefter Sidas HRBA-integrering. Det var dock tvunget att strykas, även det på grund av tidsbegränsning. Detta val var dock inte självklart i detta fall, från början var ambitionen att som datamaterial komplettera med intervjuer. Att endast välja offentliga texter som datamaterial stärker dock *reliabiliteten* för studien.

4.4.2. *Diskussion kring resultat*

En resultatdiskussion är nödvändig med anledning av att resultatet alltid påverkas av vilka metodologiska val som görs inför en analys (Bergström & Boréus, 2018, s. 42). Denna

resultatdiskussion innehåller metodologiska och teoretiska val, som angår textanalyser och specifikt policyanalytiska textanalyser samt diskursanalyser, samt WPR-metoden.

Eftersom det är skriftliga texter som fungerar som datamaterial i denna studie var någon form av textanalys det enda rimliga analysverktyget. Det finns däremot många olika varianter av textanalyser. Alla textanalytiska inriktningar handlar om att studera en text utifrån delar, vilken textanalys som är mest relevant bestäms utefter vad en vill få ut av analysen (Bergström & Boréus, 2018, s. 24-25). De skriftliga texterna i detta fall är även endast statliga styrdokument och policy, vilket innebar att en policyanalytisk textanalys var rimlig, en policyanalys. Även här förekommer olika varianter av policyanalyser som adresserar olika aspekter. Det kan vara fokuserade på att analysera politiska maktbalanser, att utvärdera de mesta ekonomiska effekterna eller att analysera grundläggande normativa aspekter av en policy (Peters & Pierre, 2006, s. 7). En WPR-metod är inte ute efter att avgöra funktionaliteten i en policy, eller att avgöra den effektiv eller inte. Det som är intressant är hur policyämnet (det ”problem” som policyn finns till för att lösa) presenteras, genom de så kallade problempresentationerna (Bacchi, 2009, s. 33). Metoden har ursprungligen använts till att visa de, vad Bacchi kallar, inneboende logikerna, innebörden i just statliga policytexter, även om metoden idag även används för andra typer av texter (Bergström & Boréus, 2018, s. 271).

MR-systemet och HRBA kan, som beskrivs i uppsatsens inledande kapitel, förstås genom olika perspektiv. En WPR-metod är en form av kritisk diskursanalys som är ett bra redskap för att förstå sådana djupgående perspektiv (Bergström & Boréus, 2018, s. 25). Diskursanalyser används för att ge en mening till olika samhällsfenomen. Ofta innehåller diskursanalyser även ett intresse för frågor som behandlar makt (ibid, s. 25), vilket var av intresse i denna studie. Kritiska diskursanalyser är dessutom lämpade då det dessutom finns ett intresse för vad som ej uttrycks direkt i en text (ibid, s. 26). Alla styrdokument som är analyserade i denna studie är analyserade var för sig, vilket i nästa steg sammanfattades och det är den övergripande diskursiva förståelsen som besvaras av resultatet. Att förstå Sidas MR-diskurs är därför viktigt för att förstå deras tolkning av HRBA-ramverket.

En WPR-metod är vidare relevant när en kritisk granskning av ”förgivettagna föreställningar” om sociala samhällsfenom är av intresse (Bergström & Boréus, 2018, s. 271). Samt när ”diskursiva antaganden” om de sociala samhällsfenomen är i fokus (ibid, s. 272). Detta var av intresse att utforska, för att kunna ge Sidas HRBA-integrering en tydligare innebörd.

WPR-metoden kan dock även följa med några negativa aspekter. Metoden är som tidigare nämnt en Foucault-inspirerad analysmetod, och sådana brukar ofta sakna konkreta tillvägagångssätt vilket innebär att de ofta ses mer som ”inspirationskällor”, som kräver viss anpassning (Bergström & Boréus, 2018, s. 258). Denna anpassning kan dock påverka en studies *reliabilitet*. För att genom en WPR-analys kunna svara på hur Sida har integrerat FN:s HRBA i deras styrdokument krävs att viss förkunskap inom det diskursiva ämnet finns (ibid, s. 42), vilket i detta fall är mänskliga rättigheter inom utvecklingssamarbeten. Men samtidigt krävs i en vetenskaplig studie en genomgående koppling till det teoretiska ramverket, samt att utgå från den valda analysmetoden. Viss anpassning är dock ofta relevant (ibid, s. 273).

Ytterligare en begränsande aspekt i denna studie föreligger valet att endast använda tre av WPR-metodens sex analysfrågor. Valet gjordes dock på grund av tidsbegränsning samt att det valda datamaterialet endast kunde ge relevant resultat till de tre frågorna. De tre övriga frågorna hade krävt ett bredare material, samt att intervjuer hade behövts göras, vilket inte var möjligt i detta fall på grund av tidsbegränsningar. Analysens tillvägagångssätt har dock presenterats så transparent som möjligt, för att kunna öka studiens *reliabilitet*.

Resultatet i en studie påverkas även av det teoretiska ramverket, vilket i detta fall är det poststrukturella perspektivet. Det valdes på grund av att det är samma teoretiska grund som analysmetoden (WPR) grundas i (Bacchi, 2016, s. 1), vilket därmed ansågs vara det mest relevanta teoretiska ramverket att utgå från. Det poststrukturalistiska premisserna i denna teoretiska analysram skapar en sanning att alla begrepp som är skrivna i policydokument har ett värde (Bacchi, 2009, s.32). Det innebär att hierarkiska maktordningar förekommer inbäddat i sanningen och dessa maktordningar är tänkt att grävas fram genom policyanalysen WPR. Detta är även relevant i förhållande till FN:s ramverk som också behandlar hierarkiska maktordningar.

Avslutningsvis innefattar en del av det poststrukturella perspektivet att fånga *undersökningsobjektets* subjektiva förståelse. En annan del handlar om den subjektiva förståelse som *forskaren* har, vilket oundvikligen påverkar studiens *reliabilitet* negativt, men samtidigt dess *validitet* positivt. Denna subjektiva förförståelse fungerar dock, till viss del, som en förutsättning i analysen av studien, vilket är presenterat ovan (Bergström & Boréus, 2018, s. 42).

4.5. Forskningsetisk diskussion

Det är viktigt att ha en forskningsetisk diskussion inom vetenskaplig forskning och därför har Vetenskapsrådets (2007) fyra krav (angående information, samtycke, konfidentialitet och nyttjande) reflekterats kring. Eftersom datamaterialet är skriftligt material istället för intervjuer krävs inte någon vidare fundering kring kravet om fullt informativt och frivilligt deltagande, anonymitet av informatör eller respondent samt om resultatets spridning i enlighet med Vetenskapsrådets etiska krav. Vidare forskningsetiska funderingar rör bristen på denna typ av forskning som uppsatsen önskar uppnå. Det motiverar att genomföra studien och ger ett kunskapstillskott till det vetenskapliga forskningsfältet. Resultatet förväntas inte kunna ge några negativa konsekvenser i större utsträckning (ibid). All forskning inom ämnesområdet mänskliga rättigheter krävs vara grundade i värdeorden ”respekt, välgörenhet och rättvisa” enligt *the 1979 Belmont Report* (Reed & Padskocimaite, 2012, s. 2). Det är därför något som kommer att funderas kring genomgående i hela studien. Dessutom krävs en reflektion över min egen roll som studiens författare i en kvalitativ textanalys som denna. Min subjektiva ställning och förkunskap, var som tidigare nämnt nödvändigt och dessutom något som efterfrågas i denna typ av analysmetod (Bergström & Boréus, 2018, s. 42). Det faktum att denna typ av forskning ofrånkomligen är något subjektiv är dock viktigt att reflektera kring enligt Burr (2015, s. 172). Jag är medveten om att det kan påverka studiens resultat, och ge studieresultatet viss tendens. Det är dock samtidigt vad studiens syfte och analysmetod går ut på att besvara, vilket därför har accepterats. Däremot förekommer ingen beroende ställning gentemot det valda datamaterialet.

5. Analysresultat och diskussion

Detta kapitel presenteras utefter de tre valda analysfrågorna som ingår i en WPR-metod. Dessa är i denna studie formulerade enligt följande:

Analysfråga 1: Vilket utvecklingsproblem utgår Sidas människorättsbaserade styrdokument ifrån och hur är utvecklingsproblemet presenterat?

Analysfråga 2: Vilka samhällseliga faktorer ligger bakom innehållet i dessa styrdokument?

Analysfråga 3: Förekommer MR-diskursiva faktorer som har begränsat Sidas förståelse av HRBA och förekommer latent eller oproblematiserade budskap i styrdokumentet?

Analysfrågorna används för att besvara var och en av studiens tre övergripande frågeställningar som lyder ”1. Vilket är det dominerande MR-perspektivet som kan identifieras i Sidas HRBA-styrdokument och vilken tolkning presenterar Sida av detta MR-perspektiv?”, ”2. Hur och vilka samhällseliga faktorer har Sida relaterat till vid deras HRBA-integrering?”, ”3. Vilka ytterligare MR-diskursiva faktorer kan ha påverkat och möjligen begränsat Sidas HRBA-integrering?”.

De tre analysfrågorna är integrerade med de tre teoretiska begreppen styrning, makt och reflexivitet (se kodschemat i Metodkapitlet) (Bacchi, 2009, s. 25). Den poststrukturella analytiska strategin som denna studie utgår från beskriver hur det sociala samhällsfenomenet, Sidas HRBA-integrering, ter sig. Fokus är på samhällets rådande normer och värderingar samt inverkan från juridik, politik, etik med mera (ibid, s. 7). Utvecklingsproblemet i den inledande analysfrågan beskriver Sidas dominerande MR-perspektiv, vilket enligt WPR-metoden kallas för *problempresentation*. Sidas MR-perspektiv samt dess tolkning av det, är i enlighet med studiens poststrukturella perspektiv påverkat av hur det kontextuella samhället är styrt. I analysfråga två diskuteras de samhällseliga maktfaktorer som Sida relaterar till i dess HRBA-integrering. I den tredje frågan analyseras kritiskt eventuella MR-diskursiva faktorer som påverkat och möjligen begränsat Sidas HRBA-integrering, samt reflekteras över vad som inte behandlas i den.

Ett exempel på analysresultatet från Sidas HRBA-policy om hälsa finns som bilaga 2. De två första analysfrågorna nedan inleds med exempel eller hänvisningar till utvalda delar i styrdokumentet som mest tydligt beskriver vad analysen är grundad i, det besvarar kortfattat

den aktuella analysfrågan. Sedan presenteras analysen ur det teoretiska ramverkets olika begrepp. I den tredje analysfrågan är det teoretiska begreppet mer direkt inkorporerat.

5.1. Analysfråga 1: Vilket utvecklingsproblem utgår Sidas människorättspolicys ifrån och hur är utvecklingsproblemet presenterat?

Första delen av analysfråga ett efterfrågar vilket det dominerande problemet är som styrdokumentet finns till för att lösa (Bacchi, 2009, s. 3). Analysen resulterade i att det utvecklingsproblem inom den människorättsliga utvecklingsdiskursen som Sida utgått från är främst *människorättskränkningar*. Det på grund av att i Sidas HRBA-policy om hälsa anges exempelvis att rätten till hälsa inte uppfylls av alla och att: "A HRBA to health aims to realize the right of everyone to the enjoyment of the highest attainable standard of physical and mental health (right to health) and other health-related human rights" (Sida, 2015a, [Health], s. 1). Vidare i regeringens "Strategi för Sveriges utvecklingssamarbete avseende arbetet med de mänskliga rättigheterna, demokrati och rättsstatens principer 2018-2022" går att utläsa att det utvecklingsproblem som styrdokumentet vill "lösa" är att inte alla får sina mänskliga rättigheter tillgodosedda. Det anges som strategins övergripande mål: "Att bidra till trygga, rättvisa och inkluderande demokratiska samhällen där allas lika rättigheter skyddas och respekteras" (Utrikesdepartementet, 2017, s. 4). Ytterligare i Sidas ämnespolicy angående vatten och sanitet uttrycks att tillgången till vatten och sanitet blev direkt uppmärksammas som en mänsklig rättighet 2010 av FN:s generalförsamling och rådet för mänskliga rättigheter, och hänvisningar görs till att rätten ingår i ICESCR (Sida, 2015a [Water and Sanitation], s. 1). I både den inledande texten för de ämnesspecifika policytexterna och på Sidas hemsida som behandlar deras HRBA-arbete uttrycks dessutom att:

the main purpose of a HRBA is to empower boys, girls, men and women to claim their human rights (as rights holders) and to increase the capacity of those who are obliged to respect, promote, protect and fulfil those rights (as duty bearers) (Sida, 2015b).

Det utvecklingsproblem som Sida utgår från är därmed främst tolkat som *människorättskränkningar*.

Den andra delen av analysfrågan ovan handlar om *hur* utvecklingsproblemet, hur människorättskränkningar, är presenterade. Det kallas enligt analysmetoden WPR för en problempresentation (Bergström & Boréus, 2018, s. 272-273). Den presentationen beskriver även vilket MR-perspektiv som Sida utgår från, vilket besvarar studiens första övergripande

frågeställning ("1. Vilket är det dominerande MR-perspektivet som kan identifieras i Sidas HRBA-styrdokument och vilken tolkning presenterar Sida av detta MR-perspektiv?"). Utvecklingsproblemet som beskrivs som *människorättskränkningar* beskrivs övergripande genom ett *juridiskt perspektiv*, vilket till viss del redan är synligt i ovanstående stycke. Det juridiska MR-perspektivet är den mest dominerande problempresentationen generellt i Sidas HRBA-styrdokument, vilket innebär att det är på det sättet som Sidas utvecklingsproblem främst är presenterat. Den främsta anledningen till det är att genomgående hänvisningar görs till att de mänskliga rättigheterna är juridiskt bindande internationella lagar. Ett exempel förekommer i regeringens "Policyramverk för svenskt utvecklingssamarbete och humanitärt bistånd" från 2016 som uttrycker att dess utgångspunkt är "de folkrättsligt bindande konventioner som antagits" (Skr. 2016/17:60, s. 14). Det anges på Sidas HRBA-hemsida att deras rättighetsperspektiv: "Provides a legal ground" (Sida, 2015b). Vidare uttrycks att: "Human rights must not be violated by, for example, discrimination against certain groups of boys, girls, men and women in legislation or enforcement of laws" (Sida, 2015b). Alla Sidas ämnespolicys innefattar även ett separat stycke med hänvisningar till de internationella konventionerna, uttryckt som "Linking to human rights instruments" (Sida, 2015a). Dessa beskriver vilken eller vilka mänskliga rättigheter samt vilken konvention som ämnespolicyn bygger på, på det sätt som är beskrivet för rätten till vatten och sanitet ovan. Detsamma gäller för rätten till hälsa i Hälsopolicyn där hänvisningar återigen görs till ICESCR. I inledningen till varje ämnespolicy uppmanas att alla utvecklingssamarbeten som följer ur policyn ska granska hur utvecklingssamarbetet kan öka förutsättningarna för uppfyllandet av de mänskliga rättigheterna som är angivna i FN-konventionerna och i andra internationella överenskommelser. Det faktum att det upprepas i varje ämnespolicy samt att det är skrivet i inledningen som ett av de första budskapen som läsaren får visar vikten som policyskaparen ger budskapet.

Det juridiska MR-perspektivet presenteras även genom att det återkommande uttrycks att bristande internationell och nationell juridik för att uppfylla allas mänskliga rättigheter förekommer för vissa ämnen. Ett exempel förekommer i ämnespolicyn om miljö- och klimatförändringar, som påpekar att det inte finns någon konvention eller specifik rättighet som skyddar människor från att drabbas av miljö- och klimatförändringar, vilket gör det svårare att hävda detta ämnesområde (Sida 2015a, [Environment and Climate change], s. 4). Ytterligare exempel ges i Marknadsutvecklingspolicyn, där uttrycks brister angående det juridiska systemets möjligheter att fungera som hjälp för att personer som lever i fattigdom ska kunna

delta i detta fält, endast runt 20 % av alla dessa män och kvinnor har möjlighet att delta i den formella ekonomiska marknaden i de flesta låginkomstländerna (Sida, 2015a, [Market development], s. 2). Sedan förekommer det att själva utvecklingsproblemet inte beskrivs i människorättstermer, trots att ämnespolicyen i övrigt liknar en juridisk problempresentation. Exempelvis i den ämnespolicy som behandlar utbildning tolkas det huvudsakliga utvecklingsproblemet som att: "Girls, boys, women and men are not accessing education or reaching learning targets" (Sida, 2015a, [Education and Skills development], s. 5). Senare i samma text hänvisas dock till rätten till utbildning, art.13 i ICESCR: "The right to education and skills development shall be ratified through legally binding documents, through the constitution or legally binding act" (Sida 2015a, [Education and Skills development], s. 4). Det visar att även om det inte är en direkt hänvisning till en kränkning av en mänsklig rättighet, är "lösningen" på utvecklingsproblemet ändå att uppfylla rätten till utbildning.

Dessa exempel visar att Sida ser mänskliga rättigheter som *juridiska lagar* med stark legitimitet som alla stater som skrivit på FN:s bindande konventioner måste följa. Sida har därmed integrerat FN:s ramverk HRBA genom ett juridiskt MR-perspektiv.

5.1.1. Problempresentationen genom det teoretiska begreppet samhällsstyrning

Den teoretiska utgångspunkten för första analysfrågan är begreppet *samhällsstyrning* (Bacchi, 2009, s. 26-27). Ett statligt styrdokument är ett sätt att styra ett samhälle på, och hur samhället kring styrdokumentet är styrt påverkar hur det är skrivet. Det är vad den teoretiska innebörden av begreppet kopplar till i detta fall. Sidans människorättsarbete är som tidigare nämnt politiskt styrt av den svenska regeringen, och myndigheten har som uppgift att omsätta regeringens politik till praktiska lösningar. Att politiken styr ett samhälle kan dock uppfattas både positivt och negativt, delvis på grund av *hur* samhällsstyrningen går till. Den intersektionella teorin om samhällsstyrning som kallas "the triangle of rule", innefattar tre former av samhällsstyrning (Bacchi, 2009, s. 26-28). En som brukar förknippas med metoder av lagar för att behålla samhällsstyrningen och makten (suverän samhällsstyrning), en samhällsstyrning på en individnivå som utgår från normalisering (disciplinär samhällsstyrning) och en samhällsstyrning på en populationsnivå där mentaliteten i ledningsstilen granskas (samhällsstyrningsmentalitet) (se kapitlet teoretiskt ramverk). Att analysera datamaterialet genom "the triangle of rule" är förhållandevis komplext. De tre olika samhällsstyrningsformerna har olika utgångspunkter och använder olika former av verktyg för

att kunna styra på ett specifikt sätt. Ett samhälle styrs oftast genom en blandning av de tre sätten (ibid, s. 26-28). Detta är något som även är tydligt i Sidas HRBA-styrdokument, vilket förklaras nedan.

Den juridiska problempresentationen är tydligt kopplat till ett lands rättssystem, vilket är den första delen av samhällsstyrningsteorin, nämligen *suverän samhällsstyrning* (Bacchi, 2009, s. 26-27). Att styra genom juridiska lagar är grundläggande i nästan alla samhällen, och i den kontexten som policydokumenten riktas är juridiska lagar en stark påverkansfaktor för att legitimera budskapet som manifesteras i policydokumenten.

By signing international conventions, the state and its institutions have a legal and moral obligation to recognise, promote, provide and protect the rights of the people”[...] “In the field of Education and Skills Development almost all countries have national legislation and policies committing them to provide Education for All (Sida, 2015a, [Education and skills development] s, 1).

Policyskaparna vill att läsaren ska förstå att det som skrivs är taget ur internationellt lagliga förbindelser som måste följas. Det juridiska perspektivet som framkommer speglar att Sida anser att det har en stark legitimitet för att påverka styrdokumentens budskap. Den juridiska legitimiteten som är en av grunderna i en HRBA är en av de orsaker som brukar gynna människorättsliga utvecklingsarbeten. Det är mycket möjligt att det kan vara en anledning till att den här problempresentationen är den dominerande i Sidas styrdokument. Suverän samhällsstyrning innebär dock en samhällsstyrning uppifrån, vilket kan argumenteras fördelar och nackdelar med. Det är dock viktigt i ett MR-sammanhang att påpeka vikten av att om rättssystemet ska vara välfungerande som styrande kraft bör det bland annat bygga på rättvisa. Dessutom poängteras i Sidas policytexter vikten av att rättssystemen bygger på *allas ansvar* att respektera, skydda och uppfylla allas mänskliga rättigheter, dels genom det återkommande stycket ”Accountability” i varje ämnespolicy (Sida 2015a). Det innebär i en MR-diskurs att rättigheterna bör följa tillsammans med skyldigheter, samt att systemen bygger på transparens. Vidare är stycket ”Transparency” i linje med ett sådant fungerande rättssystem, vilket också är ett återkommande stycke i varje ämnespolicy (Sida 2015a). Exemplet från Miljö- och klimatförändringspolicyn och Marknadsutvecklingspolicyn som togs upp tidigare angående svårigheten att hävda ett ämnesområdes relevans och legitimitet om det saknas juridiska internationella konventioner eller rättigheter, speglar att Sida är stark påverkat av den suveräna samhällsstyrningens påverkansmöjligheter. Om inte detta var fallet skulle det inte vara relevant att nämnda dessa brister i dessa policydokument.

Den andra samhällsstyrningsformen är *disciplinär samhällsstyrning* som verkar genom *normalisering* (Bacchi, 2009, s. 26-27). Den beskrivna problempresentationen ovan bygger som nämnt på internationell konsensus kring människorättssystemet, som utgår från universalism. Det är något som framkommer på olika sätt i Sidas styrdokument, inte minst genom det återkommande stycket om ”Non-discrimination” i alla ämnespolicyer (Sida, 2015a). Verktöget för att styra på detta sätt är en form av normalisering, att följa det juridiska MR-systemet förväntas vara den rådande normen. Det innebär därmed att Sida delvis utgår från en samhällsstyrning på individnivå, vilket är den disciplinära samhällsstyrningens utgångspunkt. Det juridiska människorättssystemet tolkas i detta fall som en normdrivande kraft som inom Sidas människorättsliga utvecklingsdiskurs anses vara eftersträvansvärd.

Den tredje delen av samhällsstyrningsteorin är *samhällsstyrningsmentalitet* (Bacchi, 2009, s. 26-27). Vilken politisk mentalitet eller ideologi som var rådande inom den aktuella diskursen påverkar även styrdokumentens utformning enligt det poststrukturella perspektivet och det är något som kan påverka utvecklingsarbeten som följer ur styrdokumentet. Detta skiljer sig åt mellan Sidas olika styrdokument. De tydligaste skillnaderna är att de två versionerna av styrdokumentet som innehåller hela det utrikespolitiska biståndet är skrivna av två olika politiska partier. Dessa utgår från olika politiska ideologier. Policyn från 2013 utgår från en liberal politisk ideologi till skillnad från 2016-års version som har en socialistisk ideologi. Det som uttrycks i dokumentet har därmed utgått från olika samhällsstyrningsmentaliteter, vilket även resulterat i olika manifesterade budskap. Exempelvis uttrycks i det första dokumentet ett större fokus på *individens* påverkansmöjligheter över sig själv och i det andra regeringsdokumentet kan ett större fokus på *statens* påverkansmöjligheter skönjas. Detta speglar därmed skilda poststrukturella faktorer. Ytterligare skilda poststrukturella faktorer är att styrdokumentet inte är publicerat samtidigt, vilket också kan ha påverkat styrdokumentets innehåll, dock tyder det inte på att den juridiska problempresentationen har påverkats av tidsaspekten.

Inom Sidas tio ämnespolicyer är det endast utgivet att Sida är författare till alla policyer och att alla är utgivna 2015, det är därför oklart att bestämma skillnader i samhällsstyrningsmentaliteten baserat på endast de konkreta faktorerna. Men trots att de liknar varandra till utformningen är innehållet något olika, vilket gör att en kan misstänka att de är skrivna av olika sakkunniga personer. Det går dock inte att lika tydligt skönja om samhällsstyrningsmentaliteten var olika i Sidas ämnesspecifika policydokument som det var i regeringsdokumentet. Oavsett om samhällsstyrningsmentaliteten var olika eller inte mellan alla ämnespolicyer var den juridiska utgångspunkten starkt genomgående.

Sammanfattningsvis har Sida förstått mänskliga rättigheter genom ett juridiskt perspektiv, när mänskliga rättigheter kränks, kränks internationell lag. Den teoretiska samhällsstyrningen kring Sidas HRBA-integrering visade sig vara komplex och alla delar från ”the triangle of rule” kan skönjas. Problempresentationen är dock främst påverkad av en suverän samhällsstyrning, som till viss del även bygger på internationell normativ konsensus (disciplinär samhällsstyrning). Analysen visar dock störst skillnader i samhällsstyrningsmentaliteten mellan dokumenten.

5.2. Analysfråga 2: Vilka samhällliga faktorer ligger bakom innehållet i dessa styrdokument?

Denna analysfråga kommer användas för att besvara studiens andra övergripande frågeställning ”2. Hur och vilka samhällliga faktorer har Sida relaterat till vid deras HRBA-integrering?”. Det kommer analyseras med hjälp av de tre analytiska verktygen *dikotomiska begreppspar*, *nyckelbärande begrepp* och *målgrupper* (se metodkapitlet). Vilka dikotomiska begreppspar, vilka begrepp som kan positioneras som nyckelbärande ord och vilka målgrupper som framkommer i Sidas styrdokument speglar hur de har integrerat FN:s ramverk HRBA. Denna andra fråga utgår från Bacchis (2009, s. 37-38) syn på *makt* och tittar vidare på de samhällliga faktorernas inverkan på styrdokumentet, med fokus på MR-relaterade maktfaktorer. Frågan granskar hur och vilka poststrukturella faktorer som styrdokumentet behandlar och som Sida påverkats av vid integreringen. Det är avgörande för vad som i Sidas utvecklingssamarbeten kommer att prioriteras. Dessa faktorer innehar därför stor makt, en stark påverkande kraft.

5.2.1. Dikotomiska begreppspar

Inledningsvis presenteras vilka de mest frekventa och utmärkande dikotomierna som analysen resulterade i. Dessa presenteras sedan var för sig med hjälp av citat och andra hänvisningar till styrdokumentet. Det är möjligt att fler begreppspar förekommer i styrdokumentet, men de dikotomier som presenteras nedan är valda och presenterade utefter dess koppling till det teoretiska begreppet makt (Bacchi, 2009, s. 37-38) samt studiens utgångspunkt i FN:s ramverk HRBA (HRBA Portal, 2019a).

De dikotomiska begreppspar som är mest relevant att utläsa i Sidas styrdokument är *rättighetsbärare/skyldighetsbärare* (alternativ benämning är *individ/stat*) och *ansvarsutkrävande/ansvarstagande*. (Dessa ord fungerar även som nyckelbärande ord på

grund av den fokuseringen som de ges, och rättighetsbärare är även en form av målgruppskategorisering). Dessa dikotomier är i ett MR-sammanhang ofta sammankopplade (Sida 2015a, [Education and skills development], s.6). En rättighetsbärare är i grunden en individ vars ansvar är att utkräva sina mänskliga rättigheter, och skyldighetsbäraren är i högsta instans varje stat som har ansvar för att allas mänskliga rättigheter ska uppfyllas.

Rättighetsbärare och **skyldighetsbärare**: Benämningen *rättighetsbärare* och *skyldighetsbärare* är vanligt förekommande i alla Sidas ämnespolicys, exempelvis i den inledande texten till alla ämnespolicys (Sida 2015a, s.1) och i ämnespolicyn som behandlar landsbygdssystem (Sida 2015a, [Sustainable rural livelihood systems], s. 1). I policytexten som behandlar demokratisk samhällsstyrning anses att:

In its efforts to assist governments to become more democratic and respectful of human rights Sida needs to combine measures to a) support duty bearers to fulfil their obligations and b) empower rights holders to claim their rights (Sida 2015a, [Democratic governance], s. 2).

Det är dock även vanligt att denna dikotomi istället benämns som *individ* och *stat* i de olika styrdokumenterna. Ett exempel förekommer i Utbildningspolicyn som både använder formuleringen rättighetsbärare och skyldighetsbärare men som även inom parentes efter respektive ord använder benämningen individ och stat (Sida 2015a, [Education and skills development], s. 6). I alla tre regeringsdokumenten är däremot benämningen individ och stat endast förekommande. Det är något som kan exemplifieras genom följande citat: "The rights and freedoms of the individual at the centre and must be applied consistently throughout Swedish aid" (Comm. 2013/14:131, s.11).

Det dikotomiska verktyget förutsätter att de två begreppen inom samma dikotomi har *en* högre hierarkiska positionen och *en* som är mer underlägsen, vilket därför ger ett av begreppen större påverkande *kraft, makt*, än den andra att förändra (Bacchi, 2009, s. 7). Det innebär i detta sammanhang en större makt att minska eller förebygga människorättskränkningar. Även om benämningarna som presenterats ovan kan variera något, tolkas innebörden av dikotomin som likartad. Det handlar i enlighet med det teoretiska begreppet om en aktör som har mer makt än den andre. En av grundpelarna i the Common Understanding (FN:s HRBA-ramverk) är vikten av att balansera rättighetsbärare (individer) med skyldighetsbärare (stater) (HRBA Portal, 2019b). Det som beskrivs i styrdokumenterna är ett arbete med balansen mellan individuell frihet och det arbete som krävs av staten för att motverka människorättskränkningar. Det kan exemplifieras genom detta citat: "In practice, the rights perspective is a matter both of urging

the state to guarantee the rights of the individual and of heightening people's awareness of these rights and improving their chances of asserting them themselves" (Comm. 2013/14:131, s. 12).

Citatet i det föregående stycket ovan från regeringsstyrdokumentet från 2013, innefattar ett fokus på *individens* möjliga kraft att påverka. Vidare är det även uttryckt att bistånd måste vara fokuserat på att skapa möjligheter för människor att öka makten över sina liv (direktöversatt, Comm. 2013/14:131, s. 12). Detta styrdokument är skrivet av en liberal regering, vilket innebär att en liberal *samhällsstyrningsmentalitet* var rådande (som nämnt i analysfråga ett). Det kan därmed förklara den uppmuntran till individens makt som efterfrågas i styrdokumentet. Trots detta fokus på individen i vissa av styrdokumentet förekommer även ett stort fokus på *skyldighetsbäraren* eller *staten* i andra styrdokument. Ett kvantitativt exempel angående vilket av dessa begrepp inom dikotomin som uttrycks flest gånger är i regeringsstrategin. Där uttrycks individ* två gånger och stat* 16 gånger (*betyder att olika ändelser på dessa ord förekommer) (Utrikesdepartementet, 2017).

Oavsett vilket av dessa begrepp inom dikotomierna som ges den högsta respektive lägsta hierarkiska positionen är benämningen rättighetsbärare och skyldighetsbärare mer i linje med the Common Understanding, vilket är det juridiska MR-perspektivet, med rättigheter följer skyldigheter. Att en person är en rättighetsbärare gör att den har juridiska rättigheter och skyldigheter med den legitimitet som det perspektivet innehar, vilket därmed ger den benämningen en högre maktposition. Att kallas rättighetsbärare istället för individ är ur den teoretiska synpunkten därför mer önskvärt. I de styrdokument som använder benämningen individ och stat i större utsträckning är det juridiska perspektivet dock ändå framhävande. Den avslutande meningen för regeringsstyrdokumentet från 2013 uttrycker att hela det svenska statliga utvecklingssamarbetet ska vara baserat på varje persons rätt till ett liv i frihet och utan fattigdom (Comm. 2013/14:131, s. 12). Det stärker tesen att de starkaste påverkade poststrukturella maktfaktorerna i Sidas problempresentation är juridikens påverkan.

Ansvarsutkrävande och ***ansvarstagande***: Innebörden av denna dikotomi är starkt kopplat till den föregående dikotomiska begreppsparet; *rättighetsbärare* och *skyldighetsbärare*.

A human rights based approach specifically entails holding the duty bearers (the state) accountable to their commitments as agreed in international Human Right treaties and in their own legislation. It also means empowering the rights holders (individuals and care givers) to know their

rights and enabling them to challenge the state and complain to a mandated body when rights are violated (Sida 2015a, [Education and skills development], s. 6).

Detta citat speglar den juridiska utgångspunkten. Benämningen ansvarsutkrävande och ansvarstagande används dock inte alltid, men innebörden i styrdokumentet kan bäst beskrivas genom den benämningen. Den som har, ges eller förväntas ta *ansvar* innehar även en *makt*, en *kraft* att påverka och förändra (människorättskränkningar), vilket denna dikotomi direkt poängterar. *Ansvar* är ett mycket vanligt förekommande ämne i varje enskilt styrdokument, regeringsdokumentet, strategin och i alla Sidas ämnespolicys samt dess HRBA-hemsida. Ett exempel på ansvarsaspekten uttrycks då ett tvärsektoriellt ansvar mellan den offentliga och privata sektorn samt civilsamhället efterfrågas i ämnespolicyn om landsbygdssystem (Sida 2015a, s.1).

Sidas HRBA-ämnespolicys är som nämnt, tio stycken och på första sidan till varje ämnespolicy är samma fyra punkter uppräknade och två av dessa behandlar just denna ansvarsdikotomi (Sida, 2015a). Båda dessa punkter är skrivna på exakt samma sätt i alla Sidas HRBA-ämnespolicys, vilket därmed har tolkats som ett viktigt budskap.

- Den första punkten handlar om *ansvarsutkrävning*, att ge egenmakt till flickor, pojkar, kvinnor och män att förstå vilka rättigheter de har och sedan kunna utkräva dem genom att erbjuda olika ”medel” såsom hopp, kunskap, egenskaper, verktyg, kommunikationskanaler och legala mekanismer med mera (Sida 2015a). Att erbjuda dessa ”medel” är ett sätt som kopplar till maktteorin om att makt kan förflyttas, det är en process i utveckling, det är inte något som samma aktör har för alltid.
- Den andra punkten handlar om *ansvarstagande*, att skapa möjligheter för ansvarstagarna kan fullgöra sitt uppdrag: ”Developing capacities of those who have power and formal obligations to protect, respect and fulfil human rights obligations” (Sida 2015a, s. 1).

I varje ämnespolicy förekommer dessutom ett stycke med titeln ”Empowerment and capacity development”. Innebörden av denna dikotomi är precis vad detta stycke behandlar, vilket följande två citat exemplifierar. Det första beskriver *ansvarsutkrävning* och det andra *ansvarstagande*:

Does the intervention build capacity of the poorer households and marginalised women and men so that they know how, where and when they can demand/complain concerning their rights to health? (Sida 2015a, [Health], s. 6).

Does the intervention build capacity of the authorities and health staff to plan, deliver and monitor availability, accessibility, acceptability and quality health services? (Sida 2015a, [Health], s. 6).

Dessutom är ytterligare ett stycke återkommande i varje ämnespolicy, nämligen det med titeln "Accountability". Även i detta stycke tas denna dikotomiska balans upp, men här går det att utläsa i majoriteten av texterna att påverkansarbetet främst ska läggas på *skyldighetsbärarna*. I Jordbruksutvecklingspolicyn uttrycks vikten av att identifiera dem som har legala och moraliska skyldigheter att skydda målgruppen mot människorättskränkningar och att övervaka att de ansvariga tar sitt ansvar (Sida 2015a, [Sustainable rural livelihood systems], s. 9).

Alla styrdokument behandlar dessa dikotomiska begrepp något olika, det skiljer sig som sagt åt mellan vilka begrepp som positioneras högst respektive lägst men säkert är att balansen behandlas. En tolkning är dock att de flesta styrdokument, förutom det tidigare kommenterade styrdokumentet från 2013, lägger något tydligare vikt på att *skyldighetsbäraren* fungerar som *ansvarstagare*, vilket oftast men inte alltid är *staten*. Det förklaras av citaten och refereringarna ovan.

Sammanfattningsvis innehar dessa två dikotomiska begrepp *rättighetsbärare/skyldighetsbärare* och *ansvarsutkrävande/ansvarstagande* gemensamt att de båda innefattar en betydande maktaspekt. Bristande ansvar hos både rättighetsbäraren/individerna men främst skyldighetsbäraren/staten är den främsta poststrukturella faktorn som påverkat innehållet i Sidas HRBA-styrdokument.

5.2.2. Styrdokumentens nyckelbärande begrepp och målgrupper

De andra metodologiska verktygen som enligt Bacchi (2009, s. 8-9) kan hjälpa till att förstå bakomliggande samhällsliga faktorer till att ett styrdokument skrivs som det gör, är *nyckelbärande begrepp* samt *målgruppskategorisering*. Inledningsvis följer en beskrivning av de mest frekventa och betonade nyckelbärande begreppen och målgrupperna. Därefter följer maktanalysen som det teoretiska ramverket utgår från. Även här är bakgrunden FN:s ramverk *the Common Understanding (HRBA)*. Inledningsvis följer en beskrivning av de tre mest vanliga målgrupperna i styrdokumentet. Detta följs sedan av en beskrivning av de två mest vanliga nyckelbärande begreppen samt dess relation till de nämnda målgrupperna.

Målgrupper: Att en *målgrupp* nämns i styrdokumentet tolkas i detta fall som att den behöver prioriteras, de poststrukturella faktorer som var rådande då styrdokumentet skrevs påverkar utfallet för olika målgrupper och innebörden av målgrupperna kan även tolkas olika (Bacchi, 2009, s. 9). Det som därmed uttrycks innefattar därmed en stor maktfaktor. Tre målgrupper kan identifieras mer tydligt i Sidas HRBA-integrering. Dessa är ***kvinnor och flickor, personer som lever i fattigdom samt marginaliserade och utsatta grupper***. Dessa beskrivs inte som tre helt skilda grupper med totalt olika deltagare, men en uppräkningslista av dessa tre är ofta förekommande.

- *Kvinnor och flickor* nämns i alla de olika styrdokumenterna. Hälsopolicyn uttrycker vikten av att alla länder har en nationell hälsoplan samt att civilsamhället bör inneha ett särskilt fokus på kvinnor och flickor, för att kunna adressera utvecklingssamarbeten till förmån för den målgruppens rätt till specifikt sexuell och reproduktiv hälsa (Sida 2015a, [Health], s. 7). Vidare speglar följande citat prioriteterna som behövs av kvinnor och flickor: "Sanitation facilities, in particular, have to be culturally acceptable. This will often require gender-specific facilities, constructed in a way that ensures privacy and dignity" (Sida 2015a, [Water and sanitation], s. 2).
- I ämnespolicyn som behandlar miljö- och klimatförändringar samt Marknadsutvecklingspolicyn används olika benämningarna av *personer som lever i fattigdom* genomgående (the rights of the poor, the needs of the poor, the poor och people living in poverty). Benämningen av målgruppen som *de fattiga* är dock främst förekommande i regeringsdokumenten, samt i ämnespolicyn som behandlar hållbara jordbruk (i jordbrukspolicyn är det dock också vanligt med benämningen rättighetsbärare).
- Målgruppen som benämns som *personer som lever i marginalisering och utsatthet* uttrycks i flera av styrdokumenterna och i stor utsträckning i policyn om fredsbyggande (Sida 2015b). Där uttrycks att vissa målgrupper drabbas extra hårt, och det är främst i en krigssituation. Dessa målgrupper anses vara barn, äldre och personer med funktionsvariationer (Sida 2015a, s. 8). Barn, personer med funktionsvariationer samt

personer som kategoriserar sig inom gruppen HBTQIA+² är i regeringsstyrdokumenterna från 2013 extra betonade (Comm. 2013/14:131, s. 12).

Målgrupperna som utmärks mest i Sidas HRBA-integrering är sammanfattningsvis kvinnor och flickor, personer som lever i fattigdom samt personer som lever i en extra utsatt situation.

Nyckelbärande begrepp: Eftersom flera olika styrdokument är analyserade omfattar de flera olika *nyckelbärande begrepp*, och de skiljer sig åt mellan de olika dokumenten. Dessa begrepp ges en specifik mening i en text, men kan betyda olika för olika människor. Den omgivande diskursen är avgörande för betydelsen (Bacchi, 2009, s. 8). *Mänskliga rättigheter* är dock ett självklart nyckelbärande begrepp i alla texter, och då allra främst i Sidas ämnespolicytexter. Vidare är de nämnda begreppen i ovanstående stycke om dikotomiska begreppspår också att betrakta som nyckelbärande begrepp. Det förekommer som nämnt skillnader mellan texterna, exempelvis är begreppen *learner och child(ren)* att betrakta som nyckelbärande begrepp i ämnespolicyn om utbildning, men inte i något annat dokument. Ett annat exempel är begreppet *private* av nyckelbärande position i Miljö- och klimatpolicy samt i policy som just behandlar privata sektorn.

Två av de mest vanliga nyckelbärande begreppen generellt för alla Sidas styrdokument är ***icke-diskriminering*** och ***deltagande***. Dessa kommer presenteras nedan på grund av dess nära koppling till det teoretiska maktbegreppet och dess centralitet i FN-ramverket som en av MR-principerna, samt dess relation till de nämnda målgrupperna.

Icke-diskriminering är en viktig aspekt inom Sidas HRBA-integrering, på grund av den position, återkommande behandling och betydelse som givits begreppet i styrdokumenterna. I ämnespolicyn angående hälsorelaterade utvecklingssamarbeten är innebörden av det nyckelbärande begreppet formulerat på följande sätt:

Health Services must be provided to all without discrimination regardless of gender, religion, ethnicity, age, language, political or other opinion, national or social origin, property, birth, physical or mental disability, health status (including HIV/AIDS), sexual orientation and civil, political, social or other status (Sida 2015a, [Health], s. 6).

² HBTQIA+ står från Homosexuell, Bisexuell, Transperson, Queer, Intersexuell, Asexuell +ytterligare icke-normativa identitetsuttryck (RFSL, 2019).

Följande två citat är exempel från Sidas ämnespolicys där *diskriminering* är uttryckt på olika sätt. Det första dels genom juridiska faktorer dels genom andra former av poststrukturell diskriminering såsom praktiska och beteendemässiga faktorer.

Discrimination may be expressed in law (explicit discrimination) and hence be part of official policy; such as lack of land rights; or it may be found in practice and behaviour (implicit discrimination); such as where a remote group cannot access water services because drinking wells provided by the state are too far away (Sida 2015a, [Environment and climate change], s. 8).

Det andra uttrycker en efterfrågan för att säkerställa effektiviteten i alla Sidas utvecklingsarbeten som behandlar marknadsutveckling: "Are actions taken to address discriminatory policies, laws, regulations, practises and other power imbalances that exclude poor women and men from markets?" (Sida 2015a, [Market development], s. 6). Detta exemplifierar dessutom prioriteringen av personer som lever i fattigdom.

Följande två exempel visar *diskriminering* genom andra former av poststrukturalism, nämligen värderingar eller sociala faktorer:

Education and skills development should promote values of peace, tolerance, equality of sexes, and friendship among all peoples, ethnic, national and religious groups and persons of indigenous origin and respect for the natural environment (Sida 2015a, [Education and skills development], s. 4).

Respect for medical ethics and confidentiality, and cultural appropriateness, sensitive to gender and life-cycle requirement, as well as specific individual needs in service delivery. (Sida 2015a, [Health], s. 4).

Diskriminering kan därmed tas uttryck i olika former, och kan bero på olika saker, samt påverka olika målgrupper. Valet av vilka faktorer som är utskrivna i de olika styrdokument, är en markering på vilka samhällsliga faktorer som Sida anser vara de viktigaste att adressera för att minska diskriminering.

Nedan följer ett avsnitt där relationen mellan målgruppen (flickor och kvinnor) och det nyckelbärande begreppet (*diskriminering*) diskuteras. *Diskriminering gentemot kvinnor och flickor* är vanligt förekommande i de flesta samhällen och inte minst i de kontexter som Sidas HRBA-projekt förväntas verka. Därför är den prioritering som görs av målgruppen flickor och kvinnor av stor vikt för att ge arbetet för målgruppen en högre maktställning, vilket är något som framkommer tydligt i datamaterialets fokusering på just denna målgrupp. Minskningen av genusdiskriminering är en viktig del av det HRBA-arbete som Sida presenterar genom

styrdokumenten. Följande citat beskriver den lägre maktposition som kan drabba denna målgrupp om åtgärder inte tas:

The socially prescribed role and expectations on women and girls as care givers have impact on their possibilities of choices, economic independence, access to education and labour market, and personal health. Different forms of gender discrimination have a great impact on women's health (Sida 2015a, [Health], s. 8).

Effekterna för att lägga resurser på denna målgrupp förväntas därför bli att underlätta kvinnors livssituation och inte minst självbestämmande (art 1, ICESCR & art 1, ICCPR). Det skulle därmed öka deras möjlighet att påverka, liksom den kraft som maktteorin handlar om.

Det andra nyckelbärande begreppet som Sidans HRBA-integrering relaterar mycket till är *deltagande*. Rättighetsperspektivet, som utgår från en internationell juridisk konsensus då *alla* rättigheter ska gälla *alla* utan undantag, är ett medel för att minska *diskriminering*. Att även jobba med *deltagande*, vilket är beskrivet som nästa nyckelbärande begrepp, i den utsträckning som Sida gör stärker det arbetet. Deltagande är i sin tur starkt kopplat till problempresentationen med samma anledning som det tidigare presenterade dikotomin ovan om ansvarsutkrävande och ansvarstagande. Att få delta i en förändringsprocess är ofta att ges ett ansvar, dock inte i alla sammanhang men på det sätt som det är beskrivet i styrdokumenten är syftet med att få delta, även att ges ett ansvar att förbättra. Ett styrdokument har alltid ett syfte att förbättra eller förhindra en problematisk situation, och i dessa HRBA-styrdokument efterfrågas att rättighetsbärare och skyldighetsbärare deltar i förändringsarbetet emot MR-kränkningar, och genom *deltagande* ges de ansvar.

Deltagande är närvarande i alla styrdokument men främst i de ämnesspecifika policytexterna (Sida 2015a). Två återkommande stycken i alla ämnesspecifika policys har titlarna "Participation" och som tidigare nämnt "Empowerment and capacity building". Stycket deltagande (participation) innefattar idéer för att öka deltagande av varje rättighetsbärare. Det andra stycket behandlar deltagande dels genom egenmakt som innebär att ge alla människor medel för att själva kunna delta och ta sig ur fattigdom eller klara sig undan människorättskränkningar, dels genom kapacitetsbildning som innebär att kräva av skyldighetsbärarna att upprätta system som gör att varje individ kan delta i förbättringsprocessen. Det krävs egenmakt för att klara av att förändra, vilket kan innebära att essentiell samhällsinformation ska ges till alla, att alla får kunskap om sina rättigheter men även sina skyldigheter, att alla får rätt att säga vad de tycker och att sedan

bli lyssnad på. Dessa begrepp om deltagande genom egenmakt och kapacitetsutveckling är därmed mycket sammankopplade, god egenmakt underlättar stort för ett aktivt deltagande men för att rättighetsbärare ska kunna delta krävs de rätta samhälleliga förutsättningarna. Deltagande (och egenmakt) är dessutom del av den akronym, PLANET, som Sida utgår ifrån för alla deras ämnesspecifika policytexter. Det är därför säkert att säga att detta anses som en viktig faktor inom Sidas styrdokument och att stor vikt bör läggas vid detta.

Nedan följer en diskussion som behandlar relationen mellan det nyckelbärande begreppet *deltagande* med målgruppen *människor som lever i fattigdom*. Ett *deltagande av människor som lever i fattigdom* är av extra stor vikt för Sidas HRBA-arbete. I regeringsdokumentet från 2016 anges att det övergripande målet för svenska internationella utvecklingssamarbeten: ”Är att skapa förutsättningar för bättre levnadsvillkor för människor som lever i fattigdom och förtryck” (Skr. 2016/17:60, s. 14). Vidare uttrycks att:

Sveriges utvecklingssamarbete tar därför sin utgångspunkt i och präglas av fattiga människors perspektiv på utveckling och av ett rättighetsperspektiv. Dessa två övergripande perspektiv analyseras och integreras genomgående i svenskt utvecklingssamarbete (Skr. 2016/17:60, s. 14).

”Fattiga människors perspektiv på utveckling” är det andra perspektivet (förutom rättighetsperspektivet) som regeringen uttrycker i styrdokumentet från 2016 som utgångspunkt för *alla* svenska utvecklingssamarbeten (Skr. 2016/17:60, s.14). Samma sak är även uttryckt i den tidigare versionen av samma styrdokument (dock inte i det avsnittet som ingår i denna studies datamaterial, utan det tillhör vad som i metodkapitlet är kallat kontextmaterial) (Comm. 2013/14:131, s. 10). Vikten av att personer som lever i fattigdom och annan extra utsatthet, tillåts delta i att motverka MR-kränkningar är indirekt uttryckt i Marknadsutvecklingspolicyn: “The exclusion of large groups of poor people from market access is an important obstacle to economic growth in general and economic empowerment of the poor in particular” (Sida 2015a, s. 6). Att efterfråga ett deltagande av den målgrupp som utvecklingssamarbetena riktas till speglar återigen Sidas förståelse av makt som föränderlig. Om makten inte ligger i dessa målgruppers händer i dagsläget, är inte ett tecken på att det är ett faktum för alltid. Sidas utvecklingssamarbeten ska samarbeta med olika stater och samhällen vilket gör att kontexten och förutsättningarna ser olika ut för varje samarbete, men oavsett hur situationen eller vilket ämne som utvecklingssamarbetena ska behandla är det av stor vikt att deltagande och icke-diskriminering är prioriterat.

Sammanfattningsvis handlar analysfråga två om hur och vilka samhällsliga maktfaktorer som styrdokumentet relaterar till och som Sida därmed har påverkats av vid deras HRBA-integrering. Sidans styrdokument ser starkt till rättighetsbärandens makt att utkräva sina rättigheter. Flickor, kvinnor, personer som lever i fattigdom eller i en annan extra utsatt situation drabbas i större utsträckning av diskriminering. Det beror på att poststrukturella faktorer såsom juridisk, social, kulturell och ekonomisk diskriminering råder. Dessa målgrupper behöver prioriteras och ett önskat deltagande av dessa grupper efterfrågas. Slutligen visar analysen att bristande ansvar är en samhällsfaktor som råder, vilket både är orsakat av och drabbar både rättighetsbäranden/individerna själv men även skyldighetsbäranden såsom staten. Generellt anser dock Sida att det största ansvaret för att motverka människorättskränkningar är skyldighetsbärande aktörer. Dessa är i stor utsträckning staten, men även andra skyldighetsbärande aktörer kan och bör inneha den kraft som krävs för att uppfylla alla mänskliga rättigheter.

5.3. Analysfråga 3: Förekommer MR-diskursiva faktorer som har begränsat Sidans förståelse av HRBA och förekommer latent eller oproblematiserade budskap i styrdokumentet?

Tanken med denna fråga är att granska faktorer som kan ha begränsat och format den beskrivna problempresentationen, det MR-perspektiv, som speglar hur Sida har integrerat FN:s HRBA. Den här tredje analysfrågan kommer besvara studiens tredje övergripande frågeställning som lyder ”3. Vilka ytterligare MR-diskursiva faktorer kan ha påverkat och möjligen begränsat Sidans HRBA-integrering?”. De MR-diskursiva begränsande faktorerna i detta sammanhang innehar dock inte någon värdering att vara positiva eller negativa (Bacchi, 2009, s. 39). Frågan kopplar till den komplexa innebörden av det teoretiska begreppet *reflexivitet* (Bacchi, 2009, s. 45). Frågan är tänkt att kritiskt (Bacchi, 2009, s. 12) granska handlar om att enligt NE:s (2019a) definition att ”böja bakåt”, ”vrida på” och ”omvända” vad som står i texterna och vad som framkommit genom de två tidigare analysfrågorna. Det innebär i detta sammanhang kortfattat att kritiskt reflektera och granska vad som nämns och *inte* nämns i styrdokumentet, både medvetet och/eller omedvetet och varför det är på det sättet. Utgångspunkten är den människorättsliga diskursen samt de två tidigare teoretiska begreppen samhällsstyrning och makt. Här kräver analysmetoden ett öppet synsätt (Bacchi, 2009, s. 13-14), och därför görs även kopplingar till det så kallade kontextmaterialet.

- Den första diskursiva faktorn handlar om **HRBA-ramverket** i sig som en eventuellt begränsande faktor.
- Sedan följer *tre* (förhållandevis) oproblematiserade och/eller latent faktorer. Dessa ingår i den människorättsliga diskursen på grund av dess relevans till de *MR-principer* som utgör FN:s HRBA (HRBA Portal, 2019a), faktorerna är **kontrasterande rättigheter, avsaknad av medborgarskap** samt **miljö- och klimatförändringar**.

5.3.1. HRBA-ramverket som en begränsande faktor

Inledningsvis poängteras begränsningar som själva **ramverket HRBA** skapar. De skulle likväl kunna beskrivas som riktlinjer eller hjälpande verktyg, men i Bacchis (2009, s. 39) anda beskrivs de här som begränsningar. Generellt är Sidas hemsida och HRBA-policy i stor utsträckning i likhet med FN:s definition av ramverket, the Common Understanding (HRBA Portal, 2019a). Alla policytexter hänvisar, som tidigare nämnt, till the Common Understanding och följer till stora delar detta ramverk, dock med några tillägg. Sida använder akronymen P.L.A.N.E.T. vid integreringen av HRBA i dess utvecklingssamarbeten. Delarna i denna akronym är presenterade på olika sätt tidigare i analyskapitlet och därför följer här endast en kortare förklaring av dess innebörd. Bokstäverna P, L, A, och N står för "Participation", "Linking to human rights treaties", "Accountability" och "Non-discrimination". Det här är ett sätt att beskriva tre av de sex människorättsprinciperna som är nämnda i the Common Understanding. Sidas två tillägg i akronymen är bokstäverna E och T. Den första bokstaven E står för "Empowerment och capacity building" och T står för "Transparency". Innebörden av Empowerment och capacity building är i the Common Understanding ett genomgående budskap som följande citat är ett exempel på: "Development cooperation contributes to the development of the capacities of 'duty-bearers' to meet their obligations and/or of 'rights-holders' to claim their rights" (HRBA Portal, 2019b). Innebörden av Transparency är dock inte direkt uttryckt i FN:s ramverk, även om det latent kan skönjas.

Detta är inte lika tydligt i regeringsdokumenten, men främst regeringsskrivelsen från 2013 kan ändå tolkas vara starkt influerat av the Common Understanding. Exempelvis inleds avsnittet med en upprepning av de tre första MR-principerna (*att de mänskliga rättigheterna gäller alla och inte får fräntas någon, är odelbara och är ömsesidigt beroende av varandra*) vilket är en stark indikator på vikten av det budskapet (Comm. 2013/14:131, s. 11). Senare i texten följer även de resterande tre MR-principerna, dock uttryckta i fyra olika punkter (Comm.

2013/14:131, s. 11-12). Denna text är mycket kort, vilket gör att det som regeringen valt att skriva ut kan tolkas som de viktigaste HRBA-budskapen som de vill förmedla. Dock innehåller inte den senare versionen av detta regeringsdokument samma tydliga kopplingar till dessa MR-principer (vilket diskuteras i nästa stycke). Den juridiska problempresentationen är som nämnt i tydlig linje med den juridiska grunden som MR-systemet och the Common Understanding bygger på. Detta och de ovan nämnda likheterna med the Common Understanding innebär att FN:s ramverk definitivt har *format* Sidas HRBA-policys till stor del. Det är dock svårt att säga om det har *begränsat* styrdokumentet i någon specifik negativ eller positiv mening.

5.3.2. *Latenta eller oproblematiserade faktorer*

Genom att reflektera kring, böja bakåt, vrida på och omvända, (NE, 2019a) texternas budskap kan de tre följande latenta och oproblematiserade faktorerna, i linje med den reflexiva teorin (Bacchi, 2009, s. 45), indirekt kopplas till de tre första MR-principerna, *att de gäller alla och inte får fråntas någon, är odelbara och är ömsesidigt beroende av varandra* (HRBA Portal, 2019a). Diskussionen nedan ingår därmed i den aktuella människorättsliga utvecklingsdiskursen. Här görs även bredare kopplingar till det regeringsdokument som Sida själva hänvisar sitt Rättighetsperspektiv till, nämligen *Politik för global utveckling, PGU*. Det tillhör studiens kontextmaterial (Skr. 2015/16:182).

De två första faktorerna behandlar *avsaknaden av medborgarskap och då rättigheter kontrasterar varandra*. Dessa faktorer innehar en stor makt, en stor påverkande kraft, eftersom de både berör utfallet för människor på individnivå samt omständigheterna inom det kontextuella samhället. Dessa kan därmed även kopplas till studiens teoretiska ramverk angående makt (Bacchi, 2009, s. 37-38).

Den första oproblematiserade faktorn angående *avsaknad av medborgarskap* är kopplat till MR-systemet genom den första MR-principen att de mänskliga rättigheterna *gäller alla och inte får fråntas någon* (HRBA Portal, 2019a). Vilket går ut på att stater skriver under de internationella konventionerna och att de därefter är skyldiga enligt internationell lag att skydda de personerna som har medborgarskap i den staten. Migration över landsgränser är ett mycket närvarande ämne i PGU-dokumentet (Skr. 2015/16:182, s. 30-31). Migration kan skapa problem för personer som lever utanför det land de har medborgarskap i samt för de personer som inte har något medborgarskap alls. I dessa sammanhang förekommer stora skillnader

mellan alla världens länder huruvida de anser om deras välfärdssystem ska gälla denna målgrupp eller inte. Ordet *medborgarskap (citizenship)* nämns inte alls i Sidas styrdokumentet, och ordet *medborgare (citizen)* förekommer kvantitativt sporadiskt i både kontextmaterialet och i styrdokumentet. Där ordet medborgare är som mest närvarande är i policyn om demokratisk samhällsstyrning (Sida, 2015a, [Democratic governance]). Detta är dock i liten omfattning och utan någon vidare betoning. Det är möjligt att Sida anser att de mänskliga rättigheterna *ska* gälla alla oavsett medborgarskap eller inte, att denna latent faktor ses som en självklarhet som inte behöver förklaras eller helt enkelt omedvetet inte är förklarad på grund av det. Det kan däremot även vara ett resultat av politisk oenighet. Det är därför möjligt att den medvetet lämnats latent, då denna fråga i den nationella såväl som internationella politiska kontexten är mycket omdiskuterad. Eftersom styrdokument innebär ett sätt att styra ett samhälle på, kan det därmed kopplas till de skilda *samhällsstyrningsmentaliteterna* (de biopolitiska ideologierna) som format de olika styrdokumentet (Bacchi, 2009, s. 26-27).

Den andra faktorn som är (förhållandevis) oproblematiserad angår ***kontrasterande rättigheter***, vilket endast förekommer med betoning en gång i en av Sida ämnespolicys, nämligen Miljö- och klimatpolicyn: "The rights claims of present generations for livelihood security versus the intergeneration claims for environment protection" (Sida 2015a, [Environment and climate changes], s. 3). Även kontrasterande rättigheter är en återkommande faktor inom MR-diskursen, och nämns i kontextmaterialet PGU (Skr. 2015/16:182, s. 8). MR-principen om att *alla rättigheter är odelbara* (HRBA Portal, 2019a) kan i några sammanhang skapa problem då vissa ekonomiska och ekologiska eller kulturella och sociala rättigheter motsäger varandra, likt innebörden i citatet ovan. Om jordbrukssektorn inte har möjlighet att vara ekologiskt hållbar, är då jordbrukarens rätt till uppehälle (livelihood) viktigare än en hållbar miljö- och klimatpolitik? Vems rättigheter bör ges företräde om en konflikt mellan de uppstår? Hur ska denna maktfaktor operationaliseras? Det är ett svårt dilemma, och det är svårt att svara på varför detta är, det är därför befogat att tycka att det borde tas upp i myndighetens styrdokument.

Ytterligare en faktor som det är *något* bristande fokuserat på i Sidas HRBA-styrdokument är ***miljö- och klimatförändringar***. De är viktiga ämnen och en självklarhet inom den vetenskapliga världen idag, och att människor tvingas fly på grund av klimatförändringar är växande. I kontextmaterialet *Politik för global utveckling PGU*, är detta starkt framträdande. Ett av de 17 målen som ingår i Agenda 2030 handlar om att bekämpa klimatförändringen (Skr. 2015/16:182, s. 40). Den här faktorn beskrivs som *något* bristande fokus, med anledning av att

en förståelse för detta är tydligt uttryckt i den ämnespolicy som behandlar miljö- och klimatrelaterade utvecklingssamarbeten, dock något bristande i övriga styrdokument.

The Swedish government puts environment and climate change among the top priorities within all its development cooperation (Sida 2015a, [Environment and climate change], s. 2).

Human rights and environmental sustainable development are mutually reinforcing. Access to environmental protection is essential to the realisation of basic human rights /.../ (Sida 2015a, [Environment and climate change], s. 3).

I Miljö- och klimatpolicyn uttrycks även en förståelse för den bredd av övriga ämnen såsom hygien, matsäkerhet, hälsa, stadsutveckling, skräphantering, landrättigheter och urfolks rättigheter, som påverkar och påverkas av just miljö- och klimatförändringar (Sida 2015a, [Environment and climate change], s. 2). Det kan reflexivt kopplas till MR-principen om att rättigheterna är *ömsesidigt beroende av varandra* (HRBA Portal, 2019a), vilket därmed kan tyckas vara en motivering till att angripa detta ämne genom ett holistiskt perspektiv. Det är förvisso även nämnt i några av de andra styrdokument, själva namnet på policyn som behandlar jordbruk "*Sustainable rural and livelihood systems*" är ett tydligt exempel, och i regeringsstrategin beskrivs att samhällsproblem som miljö- och klimatförstöring kan vara ett resultat av maktmissbruk (Utrikesdepartementet, 2017, s. 7). Trots att miljö- och klimatämnet förekommer i Sidas styrdokument är det, som tidigare nämnt, ändå ett relativt tyst ämne i förhållande till den prioritet som Sida själva anser att de bör lägga på ämnet (se citatet ovan). Det är därför rimligt att påstå att det också ska adresseras i alla deras HRBA-briefs.

Det här är ett sådant ämne som inte *en* specifik rättighet adresserar, det finns inte heller *en* separat internationell konvention som behandlar miljö- och klimatproblemen. Det kan dock vara en anledning till att Sida *inte* ger detta ämne större utrymme.

Det *juridiska perspektivet* som Sida utgår från i deras HRBA-styrdokument fungerar därför sämre i detta specifika ämne. Bristen på internationella bestämmelser kring detta ämne uttrycker även Sida själva som ett problem (vilket nämns i analysfråga ett). När det brister i vilka internationella juridiska rättigheter som går att luta sig mot, försvårar det även för Sida att kunna prioritera detta på det genomgående sätt som de uttrycker att de önskar göra, eftersom den *suveräna samhällsstyrningen* tolkas vara den främsta styrande faktorn i dessa styrdokument. Detta är även en reflektion som handlar om samhällsstyrningsteorin kopplar till *samhällsstyrningsmentaliteten*. De politiska åsikterna kring även detta ämne skiljer sig mycket åt, styrdokumentet är skrivna av olika politiska ideologier. Exempelvis nämns miljö- och

klimatproblematik inte alls i regeringspolicyn från 2013 men i den nyare versionen från 2016 beskrivs att: ”Mänskliga rättigheter och jämställdhet behöver i en tid av nya utmaningar i större utsträckning än tidigare relatera till fredsbyggande och ett aktivt miljö- och klimatarbete” (Skr. 2016/17:60, s.14). Vad som skrivs i ett styrdokument innehar som nämnt en stark påverkande kraft i hur utvecklingsarbetena kommer att ta form, och när det inte finns en politisk enighet hur starkt detta ämne ska prioriteras kan det även ha resulterat i att de övriga HRBA-styrdokumenterna som inte behandlar miljö och klimat brister i fokuseringen på detta ämne.

6. Avslutande kapitel

6.1. Slutsatser

Det förstående syftet för denna studie har varit att kritiskt analysera hur Sida har integrerat FN:s ramverk HRBA i de styrdokument som är gällande inom Sidas utvecklingssamarbeten. Det framkom i den tidigare forskningen på ämnet att mycket skilda MR-tolkningar samt otydliga riktlinjer på hur ramverket ska integreras förekommer, vilket har skapat en otydlig förståelse för ramverkets faktiska innebörd. Den poststrukturella analytiska strategin (Bacchi, 2016), som användes för denna studie har använts för att besvara det övergripande syftet. Det är möjligen något som hade kunnat besvaras än mer om analysmetoden hade kompletterats med att intervjua författarna till styrdokumenten eller att använda ett bredare datamaterial eller om mer tid hade funnits att än djupare analysera texterna genom att applicera alla sex av Bacchis analysfrågor.

Syftet har besvarats genom studiens tre övergripande frågeställningar som lyder:

1. Vilket är det dominerande MR-perspektivet som kan identifieras i Sidas HRBA-styrdokument och vilken tolkning presenterar Sida av detta MR-perspektiv?
2. Hur och vilka samhällliga faktorer har Sida relaterat till vid deras HRBA-integrering?
3. Vilka ytterligare MR-diskursiva faktorer kan ha påverkat och möjligen begränsat Sidas HRBA-integrering?

Analysen resulterade i följande slutsatser, vilket besvarar studiens syfte:

Den inledande slutsatsen besvarar den första frågeställningen som är presenterad ovan. I resultatet från studien identifierades att i Sidas HRBA-integrering är människorättskränkningar presenterade med ett juridiskt MR-perspektiv. Detta speglar att en *suverän samhällsstyrning* som utgår från *rättssystemet* är av stor vikt i Sidas MR-diskursiva kontext. Det i enlighet med uppsatsens teoretiska begrepp om samhällsstyrning (Bacchi, 2009, s. 26-27). Det innebär att juridiken spelar en stor roll och används av Sida för att få igenom den förändring som efterfrågas genom styrdokumenten.

Den andra slutsatsen besvarar frågeställning nummer två ”2. Hur och vilka samhällliga faktorer har Sida relaterat till vid deras HRBA-integrering?”. Den utgår från Bacchis (2009, s. 37-38) förklaring av att vissa samhällliga faktorer har en större *makt* än andra att kunna skapa

förändring. De samhälleliga faktorerna som Sida relaterar till vid deras HRBA-integrering är att poststrukturella diskriminerande faktorer såsom juridiska, sociala, kulturella och ekonomiska faktorer råder. Sida hänvisar till sådana samhälleliga maktfaktorer på olika sätt. Genom att påpeka att sociala värderingar, ojämställdhet, ekonomisk ojämlikhet med mera försämrar maktpositionen för främst målgrupperna flickor, kvinnor, personer som lever i fattigdom eller i en annan extra utsatt situation. Dessa målgrupper behöver därför prioriteras i större utsträckning och i styrdokumentet kan utläsas att Sida önskar ett större deltagande av dessa grupper i arbetet för att minska människorättskränkningar.

Ytterligare en slutsats som besvarar den andra frågeställningen är att en samhällsfaktor som haft stor inverkan på Sidas styrdokument är att ett bristande ansvar för att motverka och minska människorättskränkningar anses råda inom Sidas MR-diskursiva kontext. Det stora utrymmet som ansvarsaspekten har i styrdokumentet speglar att Sida ser detta som ett stort problem och som mycket viktigt att hantera. I analysresultatet skiljer det sig dock åt något angående om det största ansvaret, den största *påverkande makten*, i enlighet med Bacchis (2009, s. 37-38) poststrukturella strategi för förändring är individens eller statens. De samhälleliga faktorerna som nämndes i föregående slutsats påverkar därmed även ansvarsaspekten, vilket är en stor del av FN:s ramverk HRBA (HRBA Portal, 2019b). Att få eller ha ansvar innebär att få eller ha makt, makt att förändra och minska människorättskränkningar i detta fall. Sidas HRBA-integrering relaterar till att samhälleliga faktorer såsom bristande ansvar förekommer i de kontexter som styrdokumentet riktas till. Sidas HRBA-policy visar att staten bör ha det största ansvaret, samtidigt som att även individens ansvar som ges genom egenmakt också till viss del är efterfrågad. I regeringsdokumentet är denna maktbalans något jämnare, eftersom individen önskas delta i något större utsträckning. Sidas HRBA-integrering speglar därför att staten och andra skyldighetsbärande aktörer med en hög maktposition måste ta det största ansvaret för att motverka människorättskränkningar men att individen också måste ges och ta ansvar.

Angående den tredje övergripande frågeställningen som lyder: ”3. Vilka ytterligare MR-diskursiva faktorer kan ha påverkat och möjligen begränsat Sidas HRBA-integrering?” kan dras fyra slutsatser. Denna kritiska analysfråga inbegriper Bacchis (2009, s. 45) reflexiva teori om att återigen tänk igenom det framkomna resultatet i ovanstående analysfrågor. FN:s ramverk HRBA ses i sig som en MR-diskursiv faktor som definitivt har format Sidas HRBA-styrdokument, men det är svårt att svara på om det har begränsat dess utformning åt en särskilt negativ eller positiv riktning i enlighet med innebörden av analysfråga tre i en WPR-metod

(Bergström & Boréus, 2018, s. 273). Det skulle nog behövts mer eller annan forskning för att svara på det.

Vidare slutsatser som besvarar denna tredje frågeställning speglar hur Sida har integrerat HRBA och vad de inte har fokuserat på. Det kopplar till de latenta eller oproblematiserade faktorerna som efterfrågas i analysfråga tre (Bergström & Boréus, 2018, s. 273). Tre MR-diskursiva faktorer som delvis saknas kan identifieras genom analysresultatet, vilka handlar om att samma rättigheter ska gälla alla även personer utan medborgarskap, Sidas arbete mot miljö- och klimatförändringar som annars orsakar MR-kränkningar samt det återkommande dilemmat med kontrasterande mänskliga rättigheter. I resultatet framkommer att dessa MR-diskursiva faktorer endast förekommer i begränsad eller ingen utsträckning i Sidas HRBA-integrering. Anledningen till detta är att poststrukturella faktorer såsom politisk oenighet i frågorna förekommer, vilket speglar att olika *samhällsstyrningsmentaliteter* råder (Bacchi, 2009, s. 26-27). Vidare kan en ytterligare förklaring angående miljö- och klimatförändringsarbetet vara, att det inte finns några internationella juridiska lagar som behandlar detta ämne och eftersom Sidas MR-perspektiv är juridiskt skapar det därför svårigheter för dem att adressera detta ämne genom den dominerande *suveräna samhällsstyrningsformen* (ibid, s. 26-27).

Bristen på riktlinjer angående dessa tre faktorer riskerar att skapa tvetydligt agerande i olika utvecklingssamarbeten som följer ur styrdokumentet och kan därför vara en rekommendation för Sidas policybeslutsfattare att adressera.

Avslutningsvis har denna studie genom dessa slutsatser bidragit till MR-forskningen genom att ge en tydligare bild och klarare innebörd av det svenska statliga människorättsbaserade utvecklingssamarbetena. Detta var av vikt då det framkommit i tidigare vetenskaplig forskning att det finns ett bristande forskningsunderlag på ämnet samt att det svenska statliga biståndet är det mest generösa i förhållande till landets BNI och därför påverkar en mycket stor population (OECD iLibrary, 2019). Den tydligare bilden och klarare innebörden kan sammanfattas på följande sätt. Sidas HRBA-integrering utgår från ett juridiskt MR-perspektiv. Arbetet mot människorättskränkningar är inriktat på att minska det bristande ansvarstagandet från stat såväl som från enskilda individer samt den diskriminering gentemot främst flickor, kvinnor, personer som lever i fattigdom eller i en annan extra utsatt situation som råder. En önskan om ett ökat deltagande från den målgruppen i förändringsarbetet är även eftertraktat av Sida. Slutligen framkommer att Sidas HRBA-integrering inte innefattar något tydligt ställningstagande om personer utan giltigt medborgarskap i den stat de befinner sig i ska betraktas som juridiska

rättighetsbärare eller inte samt hur arbetet mot kontrasterande rättigheter ska gå till. Vidare saknas det till viss del fokusering och riktlinjer för hur Sida kan arbeta med att stoppa världens klimatförändring.

6.2. Slutdiskussion

Nedan följer en vidare diskussion kring analysresultatet i förhållande till den tidigare forskningen på ämnet. Denna studie visar att stora delar av the Common Understanding (HRBA Portal, 2019b) är efterlevt i Sidas styrdokument. Akronymen P.L.A.N.E.T. är utgångspunkten för Sidas ämnespolicys, och regeringsdokumenten anger bland annat vissa hänvisningar till MR-principerna (ibid). Det juridiska MR-perspektivet är presenterat genom ett tydligt MR-språk, vilket vissa forskare hävdar krävs för att legitimera utvecklingssamarbeten (Abiri & Johannson, 2005, s. 122). Detta är i linje med den globala förändring inom bistånd och utvecklingssamarbeten som presenterades i uppsatsens inledning samt stycket dess MR-relevans (Broberg & Sano, 2018, s. 664).

Kopplingar kan även göras till de sex delarna som enligt Broberg och Sano (2018, s. 665-669) effektiviserar en operationalisering av HRBA-ramverket. Analysen visar att nästan alla sex delar är inkluderade. Till att börja med speglar Sidas HRBA-integrering att de till stor del ser målgruppen som styrdokumentet innefattar som *aktivt deltagande rättighetsbärare* istället för *passiva mottagare*, vilket är den första av de sex delarna (ibid, s. 665-669). Detta är även den första grundläggande utgångspunkten inom FN:s Common Understanding (HRBA Portal, 2019b). Vidare i Sidas HRBA-integrering ges ansvaret för att minska MR-kränkningar både till *rättighetsbärarna* att kräva sina rättigheter men även *på skyldighetsbärarna* att skapa sådana möjligheter, vilket är del två och tre av Broberg och Sanos effektivisering (2018, s. 665-669). Desamma gäller del fyra som tar upp vikten av att arbeta mot *diskriminering och ojämställdhet*, vilket också är en stor del enligt analysen av Sidas styrdokument. Den sistnämnda delen är även det en grundläggande del av the Common Understanding (HRBA Portal, 2019b). Broberg och Sanos (2018, s. 665-669) femte del handlar om att arbeta med *deltagande och inkludering genom advocacy och activism*. Det är dock, enligt samma forskning, svårt för statliga aktörer att arbeta med deltagande genom metoden activism. Den femte delen är av stor vikt för Sida, men det framkom också att Sida inte är fokuserade på att nå deltagande och inkludering genom advocacy och activism. Den sista delen för att effektivisera operationaliseringen av HRBA

enligt Broberg och Sano (ibid, s. 665-669), handlar om att allt utvecklingssamarbete inte alltid kan kopplas till *en* direkt rättighet i konventionerna. Lösningen då är att arbeta med flertalet rättigheter som på olika sätt ändå kan skydda, respektera och uppfylla det berörda ämnet. Detta är inget som nämns i Sidas HRBA-integrering, dock skulle det kunna vara en rekommendation att de hanterar ”problemet” med det bristande fokuset på miljö- och klimatrelaterade ämnen i styrdokumentet genom att angripa det med en mer holistisk plan som täcker fler rättigheter samtidigt.

En vidare diskussion angående analysen är den breda användningen av benämningen *fattiga* i Sidas HRBA-styrdokument. Enligt Bacchis (2009, s. 4) analysmetod kan ett styrdokument innehålla tendenser från flera olika MR-perspektiv. Detta speglar även den interdisciplinära utgångspunkten på människorättsperspektivet som presenterades i inledningskapitlet för denna uppsats (Freeman, 2011, s. 13). Det dominerande MR-perspektivet i denna studie är det juridiska, men det kan även skönjas delar av främst *en* annan, vilket benämningen *fattiga* tyder på. En *inte* längre dominerande problempresentation (MR-perspektiv) inom utvecklingssamarbetsdiskursen är därmed den tidigare synen på bistånd där den grundläggande orsaken var solidaritet. Det kopplar till diskussionen som Abiri och Johansson (2005, s.118-122) för. Det är förvisso ett vanligt rättesnöre inom vissa politiska samhällsstyrningsmentaliteter än idag att vara solidarisk och att utgå från ett etiskt och moraliskt MR-perspektiv behöver inte vara fel. Men att avgöra vilka utvecklingssamarbeten som blir av eller inte och hur de ska utformas på grund av moral och etik och inte juridik *kan* ge ett *maktövertag* till beslutsfattarna. Det kan även innebära att ett utvecklingssamarbete tillsammans med vissa målgrupper eller individer utesluts på grund av bristande sympati gentemot de förekommer (ibid, s. 118-122).

Att använda benämningen *fattiga* ger samtidigt tydliga tecken på att prioritera denna grupp och att ta personer som lever i fattigdom på allvar, men det kan också ge stigmatiserande effekt på den målgruppen. Att tillskriva en grupp människor som de allra mest fattiga i världen gör gruppen i enlighet med den poststrukturella omgivningen än mer utsatt. Det på grund av att vara ekonomiskt fattig ger även en lägre social maktstatus och med det *kan* följa sämre förutsättningar till utbildning, jobb och god hälsostatus. I ämnespolicyn angående marknadsutveckling är det som nämnt dessutom uttryckt att det är sämre för den ekonomiska tillväxten att utesluta fattiga personer från marknaden (Sida, 2015a, s. 6). Detta kan förvisso vara sant men det utesluter inte att benämningen kan tolkas som förminskande. Ett försök att kringgå detta i det juridiska MR-perspektivet är att istället utgå från begreppet rättighetsbärare

som ger alla individer juridiska rättigheter istället för att använda benämningen fattiga. Det liknar den HRBA-beskrivning av Broberg och Sano (2018, s. 665-669) som presenterades i föregående stycke i slutdiskussionen. En rekommendation till Sidas fortsatta HRBA-arbete är därför att i än större utsträckning använda sig av benämningen rättighetsbärare och skyldighetsbärare.

Avslutningsvis för att återgå till citatet av Michael Freeman som nämndes i uppsatsens inledande kapitlet angående ämnets MR-relevans. Citatet beskriver vikten av att förstå mänskliga rättigheters innebörd, för att kunna förstå den värld vi lever i. Denna studie visar att den människorättsbaserade diskursen inom statliga utvecklingssamarbeten har kommit långt i Sverige men den är i fortsatt utveckling. Sidas juridiska MR-perspektiv är *en* förståelse av människorättsystemet och på hur FN:s Human Rights Based Approach, HRBA, kan integreras i politiska styrdokument, men fortsatt forskning är ändå önskvärt. I samma stycke (uppsatsämnets MR-relevans) nämndes även att Sida nyligen publicerat deras HRBA-styrdokument på deras hemsida med en uppmuntran till andra utvecklingssamarbetsaktörer att följa i deras fotspår gällande HRBA-integreringar. Vidare studier för MR-fältet hade därför exempelvis kunnat fokusera på att göra jämförande undersökningar av Sidas HRBA-integrering och dessa aktörers HRBA-integrering. Vidare MR-forskning skulle kunna vara att även jämföra olika typer av civilsamhällsorganisationer med varandra eller att titta på olika länders statliga styrdokument för utvecklingssamarbeten. Det, för att i framtiden kunna förstå mänskliga rättigheter och därmed vår värld än tydligare, och för att kunna utforma än mer långsiktiga och lyckade utvecklingssamarbeten som kan minska MR-kränkningar i världen.

Referenser

Abiri, E. & Johansson, P. (2005). Vem äger mänskliga rättigheter? Människorättsbaserad politik – för vem?. I G. Gunner. & A. Mellbourn (Red.), *Mänskliga rättigheter och samhällets skyldigheter* (s. 113-130). Stockholm: Ordfront.

Bacchi, C. (2016). Problematizations in Health Policy: Questioning How “Problems” Are Constituted in Policies. *SAGE Open*, 6(2), 1-16. doi: [10.1177/2158244016653986](https://doi.org/10.1177/2158244016653986)

Bacchi, C. (2009). *Analysing policy: What’s the problem represented to be?*. Frenchs Forest, NSW: Pearson Australia.

Bergström, G. & Boréus, K. (2018). *Textens mening och makt*. Studentlitteratur AB: Lund.

Bergström, G. & Boréus, K. (2016). *Textens mening och makt*. Studentlitteratur AB: Lund.

Broberg, M., & Sano, H. (2018). Strengths and weaknesses in a human rights-based approach to international development – an analysis of a rights-based approach to development assistance based on practical experiences. *The International Journal of Human Rights*, 22(5), 664-680. doi: [10.1080/13642987.2017.1408591](https://doi.org/10.1080/13642987.2017.1408591)

Chalabi, A. (2014). National human rights action plans: A roadmap to development. *Development in Practice*, 24(8), 989-1002. doi:10.1080/09614524.2014.968529

Comm. 2013/14:131. The government's Aid Policy Framework. Tillgänglig: <https://www.regeringen.se/49b737/contentassets/6eef64a9a36e48ff9a95e4d6ad97ce84/aid-policy-framework>

Davis, T. (2009). The Politics of Human Rights and Development: The Challenge for Official Donors. *Australian Journal of Political Science*, 44(1), 173-192

Eide, A. (2006). Human Rights-Based Development in the Age of Economic Globalization: Background and Prospects. In B.A. Andreassen and S.P. Marks (Eds.), *Development as a Human Right: Legal, Political, and Economic Dimensions* (s. 227-260). Cambridge, MA: Harvard University Press.

Freeman, M. (2011). *Human rights, An interdisciplinary approach*. Cambridge, UK: Polity Press.

Høigilt, J. (2019). The futility of rights-based humanitarian aid to the Occupied Palestinian Territories. *Disasters*, 43(S2), S169-S186.

HRBA Portal. (2019a). *What is a human rights-based approach?* Hämtad 2019-10-16, från <http://hrbaportal.org/faq/what-is-a-human-rights-based-approach>

HRBA Portal. (2019b). *The Human Rights Based Approach to Development Cooperation: Towards a Common Understanding Among UN Agencies*. Hämtad 2019-10-16, från <http://hrbaportal.org/the-human-rights-based-approach-to-development-cooperation-towards-a-common-understanding-among-un-agencies>

Kindornay, S., Ron, J., & Carpenter, C. (2012). Rights-based approaches to development: Implications for NGOs. *Human Rights Quarterly*, 34(2), 472-506,689,691-692. doi:<http://dx.doi.org.ezproxy.ub.gu.se/10.1353/hrq.2012.0036> .

Miller, H. (2010). From 'rights-based' to 'rights-framed' approaches: a social constructionist view of human rights practice. *The international Journal of Human Rights*, 14(6), 915-931.

Miller, H. (2017). Rejecting "rights-based approaches" to development: Alternative engagements with human rights. *Journal of Human Rights*, 16(1), 61-78.

Nationalencyklopedin [NE]. (2019b). Dikotomi. Tillgänglig: <https://www.ne.se/sök/?t=uppslagsverk&q=dikotomi>

Nationalencyklopedin [NE]. (2019c). Målgrupp. Tillgänglig: <https://www.ne.se/sök/?t=uppslagsverk&q=m%C3%A5lgrupp>

Nationalencyklopedin [NE]. (2019a). Reflexivitet. Tillgänglig: <https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/reflexivitet>

Nourpanah, S. (2013). *A vanishing act*. *International Feminist Journal of Politics*, 15(3), 353-369. doi:10.1080/14616742.2012.714120

OECD iLibrary (2019). *Sweden*. Hämtad 2019-12-11, från: https://www.oecd-ilibrary.org/sites/8a6be3b3-en/index.html?itemId=/content/component/5e331623-en&_csp_=b14d4f60505d057b456dd1730d8fcea3&itemIGO=oecd&itemContentType=chapter

Oxford English Dictionary [OED]. (2019a). *Structuralism*. Tillgänglig: <https://www-oed-com.ezproxy.ub.gu.se/view/Entry/191888?redirectedFrom=structuralism#eid>

Oxford English Dictionary [OED]. (2019b). *Poststructuralism*. Tillgänglig: <https://www-oed-com.ezproxy.ub.gu.se/view/Entry/240113?redirectedFrom=post-structuralism#eid>

Oxford References, 2019. *Reflexivity*. Tillgänglig: <https://www.oxfordreference.com/view/10.1093/oi/authority.20110803100410506>

Peters, B., & Pierre, J. (2006). *Handbook of public policy*. London: SAGE.

Prop. 2002/03:122. Ett delat ansvar: Politik för en Global Utveckling. Tillgänglig: <https://data.riksdagen.se/fil/6BD2B8A6-DB4B-47E8-9553-684352780DF0>

Reed, K., & Padskocimaite, A. (2012). *The Right Toolkit. Applying Research Methods in the Service of Human Rights* University of California Berkeley. Berkeley: Human Rights Center University of California Berkley.

Reilly, N. (2013). Gender Equality Policy and Gender Mainstreaming in Irish Aid: From Diffusion to Dilution to Disappearance? *Irish Studies in International Affairs*, 24, 237-257.

RFSL. (2019). Begreppsordlista. Hämtad 2019-10-18, från: <https://www.rfsl.se/hbtq-fakta/begreppsordlista/>

SFS 2008:567. Diskrimineringslagen. Stockholm: Arbetsmarknadsdepartementet.

Sida. (2015a). *Human Rights Based Approach at Sida Compilation of Thematic Area Briefs*. Stockholm: Sida.

Sida. (2015b). *Human Rights Based Approach at Sida*. Hämtad 2019-10-15, från <https://www.Sida.se/English/partners/methods-materials/human-rights-based-approach-at-Sida/>

Sida. (2017). *Rättighetsperspektivet i Sidas arbete*. Hämtad 2019-10-16, från <https://www.Sida.se/Svenska/Samarbetsparter/resurser/metod-och-verktyg/rattighetsperspektivet-i-Sidas-arbete/>

Sida. (2019). *Biståndsbudgeten*. Hämtad 2019-12-11, från: <https://www.Sida.se/Svenska/Om-oss/Budget/>

Skr.1997/98:89. Mänskliga rättigheter i svensk utrikespolitik. Tillgänglig:
<https://www.regeringen.se/49c822/contentassets/e717885824da4394acb076b9c876d70e/manskliga-rattigheter-i-svensk-utrikespolitik>

Skr. 2015/16:182. Politiken för global utveckling i genomförandet av Agenda 2030.
Tillgänglig:
<https://www.regeringen.se/49bbd2/contentassets/c233ad3e58d4434cb8188903ae4b9ed1/politiken-for-global-utveckling-i-genomforandet-av-agenda-2030-skr.-201516182.pdf>

Skr. 2016/17:60. Policyramverk för svenskt utvecklingssamarbete och humanitärt bistånd.
Tillgänglig:
<https://www.regeringen.se/4af25d/contentassets/daadbfb4abc9410493522499c18a4995/policyramverk-for-svenskt-utvecklingssamarbete-och-humanitart-bistand.pdf>

Skr. 2017/18:146. Politiken för global utveckling i genomförandet av Agenda 2030.
Tillgänglig:
<https://www.regeringen.se/4952fb/contentassets/7af580b7bee2454eb8ae3fd572525654/politiken-for-global-utveckling-i-genomforandet-av-agenda-2030-skr-2017-18.146.pdf>

Sveriges Kommuner och Landsting. (2016). Mänskliga rättigheter på lokal och regional nivå. Stockholm, Avdelningen för ekonomi och samhällsstyrning, SKL.

Teorell, J., & Svensson, T. (2007). *Att fråga och att svara: Samhällsvetenskaplig metod*. Stockholm: Liber.

United Nations Development Programme. (2000). Human Development Report 2000. New York: Oxford University Press.

Utrikesdepartementet. (2017). Strategi för Sveriges utvecklingssamarbete avseende arbetet med de mänskliga rättigheterna, demokrati och rättsstatens principer 2018–2022. Stockholm: Regeringskansliet.

Vanwesenbeeck, I., Flink, I., Van Reeuwijk, M., & Westeneng, J. (2019). Not by CSE alone... Furthering reflections on international cooperation in sex education. *Sex Education, 19*(3), 297-312.

Vetenskapsrådet. (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning [Elektronisk resurs]*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Bilaga 1

“The Human Rights Based Approach to Development Cooperation: Towards a Common Understanding Among UN Agencies

The UN Statement of Common Understanding on Human Rights based Approaches to Development Cooperation and Programming (the Common Understanding) was adopted by the United Nations Development Group (UNDG) in 2003. The purpose behind developing a common understanding was to ensure that UN agencies, funds and programmes apply a consistent Human Rights based Approach to common programming processes at global and regional levels, and especially at the country level in relation to the CCA and UNDAF.

Introduction

The United Nations is founded on the principles of peace, justice, freedom and human rights. The Universal Declaration of Human Rights recognizes human rights as the foundation of freedom, justice and peace. The unanimously adopted Vienna Declaration and Programme of Action states that democracy, development, and respect for human rights and fundamental freedoms are interdependent and mutually reinforcing.

In the UN Programme for Reform that was launched in 1997, the Secretary-General called on all entities of the UN system to mainstream human rights into their various activities and programmes within the framework of their respective mandates.

Since then a number of UN agencies have adopted a human rights-based approach to their development cooperation and have gained experiences in its operationalization. But each agency has tended to have its own interpretation of approach and how it should be operationalized. However, UN interagency collaboration at global and regional levels, and especially at the country level in relation to the CCA and UNDAF processes, requires a common understanding of this approach and its implications for development programming. What follows is an attempt to arrive at such an understanding on the basis of those aspects of the human rights-based approach that are common to the policy and practice of the UN bodies that participated in the Interagency Workshop on a Human Rights based Approach in the context of UN reform 3-5 May, 2003.

This Statement of Common Understanding specifically refers to a human rights based approach to the development cooperation and development programming by UN agencies.

The Common Understanding

- All programmes of development co-operation, policies and technical assistance should further the realisation of human rights as laid down in the Universal Declaration of Human Rights and other international human rights instruments.
- Human rights standards contained in, and principles derived from, the Universal Declaration of Human Rights and other international human rights instruments guide all development cooperation and programming in all sectors and in all phases of the programming process.
- Development cooperation contributes to the development of the capacities of ‘duty-bearers’ to meet their obligations and/or of ‘rights-holders’ to claim their rights.

1. All programmes of development co-operation, policies and technical assistance should further the realisation of human rights as laid down in the Universal Declaration of Human Rights and other international human rights instruments.

A set of programme activities that only incidentally contributes to the realization of human rights does not necessarily constitute a human rights-based approach to programming. In a human rights-based approach to programming and development cooperation, the aim of all activities is to contribute directly to the realization of one or several human rights.

2. Human rights standards contained in, and principles derived from, the Universal Declaration of Human Rights and other international human rights instruments guide all development cooperation and programming in all sectors and in all phases of the programming process.

Human Rights principles guide programming in all sectors, such as: health, education, governance, nutrition, water and sanitation, HIV/AIDS, employment and labour relations and social and economic security. This includes all development cooperation directed towards the achievement of the Millennium Development Goals and the Millennium Declaration. Consequently, human rights standards and principles guide both the Common Country Assessment and the UN Development Assistance Framework.

Human rights principles guide all programming in all phases of the programming process, including assessment and analysis, programme planning and design (including setting of goals, objectives and strategies); implementation, monitoring and evaluation.

Among these human rights principles are: universality and inalienability; indivisibility; inter-dependence and inter-relatedness; non-discrimination and equality; participation and inclusion; accountability and the rule of law. These principles are explained below.

- **Universality and inalienability:** Human rights are universal and inalienable. All people everywhere in the world are entitled to them. The human person in whom they inhere cannot voluntarily give them up. Nor can others take them away from him or her. As stated in Article 1 of the UDHR, “All human beings are born free and equal in dignity and rights”.
- **Indivisibility:** Human rights are indivisible. Whether of a civil, cultural, economic, political or social nature, they are all inherent to the dignity of every human person. Consequently, they all have equal status as rights, and cannot be ranked, a priori, in a hierarchical order.
- **Inter-dependence and Inter-relatedness.** The realization of one right often depends, wholly or in part, upon the realization of others. For instance, realization of the right to health may depend, in certain circumstances, on realization of the right to education or of the right to information.
- **Equality and Non-discrimination:** All individuals are equal as human beings and by virtue of the inherent dignity of each human person. All human beings are entitled to their human rights without discrimination of any kind, such as race, colour, sex, ethnicity, age, language, religion, political or other opinion, national or social origin, disability, property, birth or other status as explained by the human rights treaty bodies.
- **Participation and Inclusion:** Every person and all peoples are entitled to active, free and meaningful participation in, contribution to, and enjoyment of civil, economic, social, cultural and political development in which human rights and fundamental freedoms can be realized.
- **Accountability and Rule of Law:** States and other duty-bearers are answerable for the observance of human rights. In this regard, they have to comply with the legal norms and standards enshrined in human rights instruments. Where they fail to do so, aggrieved rights-holders are entitled to institute proceedings for appropriate redress before a competent court or other adjudicator in accordance with the rules and procedures provided by law.

3. Programmes of development cooperation contribute to the development of the capacities of duty-bearers to meet their obligations and of ‘rights-holders’ to claim their rights.

In a HRBA human rights determine the relationship between individuals and groups with valid claims (rights-holders) and State and non-state actors with correlative obligations (duty-bearers).

It identifies rights-holders (and their entitlements) and corresponding duty-bearers (and their obligations) and works towards strengthening the capacities of rights-holders to make their claims, and of duty-bearers to meet their obligations.

Implications of A Human Rights Based Approach to Development Programming of UN Agencies

Experience has shown that the use of a human rights-based approach requires the use of good programming practices. However, the application of “good programming practices” does not by itself constitute a human rights-based approach, and requires additional elements.

The following elements are necessary, specific, and unique to a human rights-based approach:

- Assessment and analysis in order to identify the human rights claims of rights-holders and the corresponding human rights obligations of duty-bearers as well as the immediate, underlying, and structural causes of the non-realization of rights.
- Programmes assess the capacity of rights-holders to claim their rights, and of duty-bearers to fulfill their obligations. They then develop strategies to build these capacities.
- Programmes monitor and evaluate both outcomes and processes guided by human rights standards and principles.
- Programming is informed by the recommendations of international human rights bodies and mechanisms.

Other elements of good programming practices that are also essential under a HRBA, include:

1. People are recognized as key actors in their own development, rather than passive recipients of commodities and services.
2. Participation is both a means and a goal.
3. Strategies are empowering, not disempowering.
4. Both outcomes and processes are monitored and evaluated.

5. Analysis includes all stakeholders.
6. Programmes focus on marginalized, disadvantaged, and excluded groups.
7. The development process is locally owned.
8. Programmes aim to reduce disparity.
9. Both top-down and bottom-up approaches are used in synergy.
10. Situation analysis is used to identify immediate, underlying, and basic causes of development problems.
11. Measurable goals and targets are important in programming.
12. Strategic partnerships are developed and sustained.

Programmes support accountability to all stakeholders.” (HRBA Portal 2019b)

Referens: HRBA Portal. (2019b). *The Human Rights Based Approach to Development Cooperation: Towards a Common Understanding Among UN Agencies*. Hämtad 2019-10-16, från <http://hrbaportal.org/the-human-rights-based-approach-to-development-cooperation-towards-a-common-understanding-among-un-agencies>)

Bilaga 2

Exempel på analysresultat från Sidas HRBA-policy om hälsa

STUDIENS ÖVERGRIPANDE FRÅGESTÄLLNINGAR	FRÅGESTÄLLNING 1 Vilket är det dominerande MR-perspektivet som kan identifieras i Sidas HRBA-styrdokument och vilken tolkning presenterar Sida av detta MR-perspektiv?	FRÅGESTÄLLNING 2 Hur och vilka samhällliga faktorer har Sida relaterat till vid deras HRBA-integrering?	FRÅGESTÄLLNING 3 Vilka ytterligare MR-diskursiva faktorer kan ha påverkat och möjligen begränsat Sidas HRBA-integrering?
ANALYSFRÅGOR (BACCHIS WPR)	<i>ANALYSFRÅGA 1</i> <i>Vilket utvecklingsproblem utgår Sidas människorättsbaserade styrdokument ifrån och hur är utvecklingsproblemet presenterat?</i>	<i>ANALYSFRÅGA 2</i> <i>Vilka samhällliga faktorer ligger bakom innehållet i dessa styrdokument?</i>	<i>ANALYSFRÅGA 3</i> <i>Förekommer MR-diskursiva faktorer som har begränsat Sidas förståelse av HRBA och förekommer latent eller oproblematiserade budskap i styrdokumentet?</i>
TEORETISKT PERSPEKTIV	POSTSTRUKTURELLT PERSPEKTIV		
TEORETISKA BEGREPP	SAMHÄLLSSTYRNING Utvecklingsproblem och problempresentation <i>KORTFATTAT ANALYSSVAR:</i> <i>Utvecklingsproblemet som policyn utgår från är uttryckt som att inte den mänskliga rätten till hälsa är uppfyllt. Lösningen beskrivs vara att följa det internationella rättssystemet vilket ger denna problempresentation ett juridiskt MR-perspektiv. Att juridik uttrycks som lösning speglar främst den suveräna samhällsstyrningsaspekten av det teoretiska ramverket för studien. OSV...</i>	MAKT Dikotomiska begreppspar, nyckelbärande begrepp och målgrupper <i>KORTFATTAT ANALYSSVAR:</i> I policyn behandlas aspekten om ansvar (<i>dikotomi</i>) både som ett bristande problem inom staten och individen samt berör att lösningen är faktorer av egenmakt och kapacitetsutveckling. Det tyder på vikten att <i>makten</i> ska fördelas, det är möjligt att förflytta <i>maktpositionerna</i> . Policyn utmärks dessutom av ett stort fokus på icke-diskriminering och	
			REFLEXIVITET Diskursiva, latent och oproblematiserade budskap <i>KORTFATTAT ANALYSSVAR:</i> <i>Reflexiva tankar: denna policytext utgår starkt från FN:s ramverk, en reflektion är därför om ramverket som är en diskursiv faktor begränsat denna policy för mycket eller negativt på något sätt? Ingen vidare</i>

		<p>inkludering (nyckelbärande begrepp) av de nämnda målgrupperna (målgrupper) samt för personer med funktionsvariationer. OSV...</p>	<p>fokusering på medborgarskap eller miljö förekommer i denna policy (latent/oproblematiserade faktorer). Är det ett resultat av politiska poststrukturella faktorer i form av skiftande politiska sambandsstyrningsmentalite- ter (politiska ideologier)? OSV...</p>
--	--	--	---